

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Mihr u Mâh
Mùellifi: Gelibolulu Mustafa Âlî
Hazırlayan: Ahmet İçli
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3986-5
Ana Yayın Numarası:3556
Kùltür Eserleri Dizisi-559

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ

MİHR Ü MÂH

Hazırlayan

Dr. Ahmet İÇLİ

**Ankara
2017**

KISALTMALAR

- AKM:** Atatürk Kùltür Merkezi
B: Mihr ü Mâh. İngiltere British Museum Or. 7475.
C.: Cilt
Çev.: Çeviren
Edt: Editör
İ: Mihr ü Mâh. İstanbul Süleymaniye Kùttüphanesi İsmihan Sultan.
İA: İslam Ansiklopedisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
Yay.: Yayınları
Z: Mihr ü Mâh. Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu Kùttüphanesi 43 Ze 587.

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ VE MİHR Ü MÂH MESNEVİSİ

Edebiyatımızda *Mihr ü Mâh* yazan şairlerimizden biri de Gelibolulu Mustafa Âlî'dir. Tarihçi kimliği ile tanıdığımız şair, *Mihr ü Mâh*'ı henüz genç yaşta yazmış. Mesnevi, Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*ında, Zîrekî adlı şairi tanıttığı kısımda "Hattâ *Mihr ü Mâh* nâm kitâb-ı manzûm ki mesnevide evvel-i müellifümüz idügi mahallinde ma'lûmdur anı Türkîden Fârîsî diline terceme itdi"¹ ifadelerine göre kendisinin ilk eseridir.

Âlî, mesnevisini 968'de² veya H. 969'da³ tamamlayıp Konya'da⁴ ya da Kütahya'da⁵ bulunan Şehzade 2. Selim'e sunarak Şehzade'nin divan kâtibi olmuştur. Bir diğer bilgiye göre "968 (=22 Eylül 1560–10 Eylül 1561) de 20 yaşında iken kâtip olarak Şehzâde Selim'in maiyetine verilir"⁶. Bu ifadeler ışığında, Ali'nin bu eser ile kâtiplik kazanmadığı, kâtip olarak Şehzade Selim'in maiyetine verildiği görüşü savunulmaktadır.

Âlî "969 (11 Eylül 1561–30 Ağustos 1562)'de 21 yaşındayken *Mihr ü Mâh* adlı ilk eserini şehzadeye takdim eder. "Bunu vermekten maksadı müderrislik veya kadılık koparmaktı. O sırada 38 yaşında olan şehzade, bu 21 yaşındaki muhteris kâtibin dileğini nükteli sözlerle reddetti"⁷ ifadeleriyle Atsız, Âlî'nin eserini yazma amacının müderrislik veya kadılık koparma olduğu şeklinde bir görüş bildirir. Eserin yazılma amacı hakkında Arslan ve Aksoyak da Âlî'nin "geçirmiş olduğu bir aşk macerasının tesiriyle"⁸ eseri kaleme aldığı iddialarında bulunmaktadır.

Eser üzerinde incelemelerde bulunan Sabuncu, Cornell H. Fleischer'in Tarihçi Mustafa Ali adlı eserine dayanarak Ali'nin "*Mihr ü Mâh* mesnevisini öğrencilik yıllarında yazdığını ve eserini edebiyattan haz duyduğunu bildiği Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu şehzade Selim'e sunmak üzere İstanbul'dan kalkıp şehzadenin sarayına büyük olasılıkla Konya'ya gittiğini"⁹ söylemektedir.

Eserin, yukarıda bahsedilen amaçlarla yazıldığı görüşlerinin yanı sıra, sebep-i telif bölümünde eserin yazılma serüveniyle ilgili genişçe bilgi bulunmaktadır. Ayrıca Âlî'nin, eserde bulunan kişilerin tasavvufî kavramlara sembol olduğunu belirtmesi, mecazî aşktan ziyade, ilahî aşk anlayışının, eserin yazılması için en önemli saiklerden

¹ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*. Ankara: AKM Yay. 24.

² Gelibolulu Âlî. *Mihr ü Mâh*. Kütahya Zeytinoğlu Kütüphanesi, 43Ze 587: 34b.

³ Gelibolulu Âlî. *Mihr ü Mâh*. Süleymaniye Kütüphanesi-İsmihan Sultan 342: 43b; British Museum-Or. 7475: v. 33a.

⁴ Mehmet Arslan ve İsmail Hakkı Aksoyak (1998). *Gelibolulu Âlî Riyâzü's-Sâlikîn*. Sivas: Dilek Matbaacılık. 26.

⁵ Meliha Anbarcıoğlu (1983). Türk ve İran Edebiyatlarında *Mihr ü Mâh* ve *Mihr ü Müşteri* Mesnevileri. *Bellekten*. 47 (188): 1181.

⁶ Hüseyin Nihal Atsız (1968). *Âlî Bibliyografyası*. İstanbul: MEByay. 2.

⁷ Hüseyin Nihal Atsız (1968). *Âlî Bibliyografyası*. İstanbul: MEByay. 2.

⁸ Mehmet Arslan ve İsmail Hakkı Aksoyak (1998). *Gelibolulu Âlî Riyâzü's-Sâlikîn*. Sivas: Dilek Matbaacılık. 26.

⁹ Zeynep Sabuncu (1983). *Mihr ü Mâh: A Mathnawi of Mustafa Âlî*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. 295.

biri olduğunun işareti olduğu görülür. Mesnevi, tasavvufi kavramların daha yoğun işlenmesi bakımından da önemlidir. Eser, “eski astronomi anlayışına ve Batlamyus kozmonogisine uygun alegorik bir manzumedir”.¹⁰ Edebî bir eser olmakla birlikte Âlî, mesnevi kişilerinin tasavvufi kavramlara sembol olduğunu belirtir. Bu yönüyle eserin tasavvufi tasavvurla kalem alındığı söylenebilir.

Hikâye kahramanlarına ad olan gökcisimlerinin başında “Mihr, Mâh, Bircîs, Nâhid, Mirrih, Zühre, Utarid, Keyvan gelmektedir. Gök cisimlerinin yanı sıra göksel olaylara verilen “Hüsûf, subh-ı sâdik, şeb gibi isimler de kahramanlara ad olarak verilir. Eserin birinci derecedeki kişileri Mihr ve Mâh olmaktadır. Güneş ve ay dışında diğer gök cisimleri ve göksel olaylar da ikinci derecede olan diğer kahramanlara ad olabilmektedir.

Vaka, bilinen yeryüzünde geçmemektedir. Bu eserdeki bütün isimler de tamamen alegoriktir. Mihr’in bir “şâh” olduğu ibaresi bulunur. Mâh için böyle bir durum söz konusu değildir. Her ne kadar tasvirlerde Mihr’in dişil, Mâh’ın da eril öge olduğu beliriorsa da eserde Mihr ve Mâh’ın cinsiyetleri ile ilgili net bir bilgi yoktur.

Mihr ü Mâh mesnevisinin kalıbı aruzun kısa kalıplarından “daire-i mütenevvi‘a”dan “bahr-i cedid” olup “fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün”dür. Mesnevinin tamam tek kalıpla kaleme alınmıştır. Mesnevide bulunan gazeller de aynı kalıptadır. Mihr ü Mâh mesnevisinin elimizdeki nüshalara göre, beyit sayısı 1173’tür. Bu güne kadar eserin üç nüshasının olduğu bilinmektedir. Bu nüshalar şunlardır:

a. British Museum Nüshası: British Museum Or. 7475’te kayıtlıdır. Birnbaum tarafından yapılan çalışmada Mihr ü Mâh’ın tek nüshasının British Museum’daki nüsha olduğu savunulmaktadır. Birnbaum, İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl’in 1926’da yayımladığı Menakıb-ı Hünerverân adlı eserin 76. sayfasında geçen bilgileri kaynak göstererek, böyle bir nüshanın Türkiye’deki kütüphanelerde bulunmadığını belirtir. Leiden Üniversitesinde Âlî’ye ait olduğu söylenen eserin de başka birine ait olduğunu, bilinen tek nüshanın British Museum’daki nüsha olabileceğini ileri sürer.¹¹ İstinsah yılı H. 1018 (Mihr ü Mâh, Or. 7475: 33a) olan bu nüshanın yazısı “rik‘a”dır. Tamamı 1164 beyit olan bu nüshanın yaprak sayısı 33’tür (1b-33a). Her sayfada 19 satır bulunmaktadır. Başlık sayısı çok azdır. Bununla birlikte boş olan satırlar da vardır. Bu satırlar, diğer nüshalarla yapılan karşılaştırma sonucu, büyük bir ihtimalle başlık yazmak için boş bırakılmıştır.

İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası: Süleymaniye Kütüphanesi, İsmihan Sultan 342’de kayıtlıdır. Mustafa Şâhidi Örnek tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Türkçe Mesneviler katalogunda geçen bilgi şöyledir: “1561’de yazılan fakat

¹⁰ Azmi Bilgin (2005). "Mihr ü Müşteri". *İslam Ansiklopedisi*. C. 30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 28.

¹¹ Elazaar Birnbaum (1960). “Notes And Communications, The Date of Âli’s Turkish Mesnevi Mihr ü Mâh”. *Bulletin of the School of Oriental an African Studies*. 23 (1): 138-139.

nüshası elde bulunmadığı söylenen bu eser na‘t-ı rasulüllaha aittir.”¹² Eserin tam bir mesnevi olduğu ve naat olduğu bilgisinin yanlış olduğu bilinen nüshalarından anlaşılmaktadır. Bununla birlikte eser bir yanlış anlaşılma sonucu “Kınalızâde Hasan Çelebi’ye gönderdiği yazısında, ondan verdiği örnekle, ilgili ifadesinin yanlış anlaşılması sonucu sadece na‘t ve kasidelerden ibaret”¹³ bir eser olduğu sanılmıştır. İstinsah yılı H. 971 (Mihr ü Mâh İsm 342: 43b) olan bu nüshanın yazısı “ta‘lik”tir. Tamamı 1165 beyit olan bu nüshanın yaprak sayısı 43’tür (1b-43b). Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Fakat sayfalarda gerek başlık yerleri için gerek minyatür veya resim için veyahut başka bir sebeple boş bırakılan satırlar bulunmaktadır. Beyitler çerçeve içinde yazılmıştır. Başlık sayısı çok azdır. Nüshada boş satırlar da bulunmaktadır. Bunların büyük olasılıkla başlık için ayrıldığı söylenebilir.

Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu Kütüphanesi Nüshası: Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu Kütüphanesi 43 Ze 587’de kayıtlıdır. Atsız, Âli’nin ilk eseri olan Mihr ü Mâh’ın sadece Süleymaniye İsmihan Sultan 342 nüshasını tanıtmıştır.¹⁴ Ali’nin Mihr ü Mâh’ını tanıtan Meliha Anbarcıoğlu da Z nüshası hariç bu iki nüshayı zikretmektedir.¹⁵ Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisinde yayınlanan Agâh Sırrı Levend Hatıra Sayısındaki makalesinde Sabuncu, iki nüsha ile birlikte Tavşanlı (Zeytinoğlu) nüshasının varlığını belirterek, çalışmasında Süleymaniye İsmihan ve British Museum nüshalarını esas aldığı açıklamaktadır.¹⁶ İstinsah tarihi belli olmayan nüsha, H. 1117 yılından önce istinsah edilmiştir. (Mihr ü Mâh 43 Ze 587: 1a) Nüshanın yazısı ta‘liktir. Tamamı 1082 beyit olan bu nüshanın yaprak sayısı 34’tür (1b-34b). Her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Başlık sayısı oldukça fazladır. Nüshada boş satır bulunmamaktadır. Nüshanın ilk beyti;

Nüshaların Soy Ağacı

Mesnevinin Âli’nin hatt-ı desti olan nüshasının elde bulunmaması sebebiyle, nüsha farklarının gösterilmesinde bir şecereye ihtiyaç duyulmuştur. Elimizde bulunan üç nüshanın bugün elde bulunmayan iki kaynaktan geldiği anlaşılmaktadır. Birinci kaynak nüshadan yazılan İ ve B nüshaları bir grup oluşturmaktadır. Bu iki nüshayla benzerlikleri bulunmakla birlikte her iki nüshada bulunmayan beyitleri içermesi ve bölüm başlıklarının eksiksiz olması gibi farklılıkları bulunan Z nüshası, diğer kaynak nüshadan yazılmıştır. İki kaynağın grup oluşturan nüshalarının, birbirinden yazılmadığı yukarıda da açıklanmaya çalışıldı. Aynı şekilde birinci grubu oluşturan İ ve B nüshaları aynı kaynaktan yazılmıştır. İ ve B nüshalarının birbirinden yazılmadığı da karşılaştırmalı metinden ve yukarıdaki açıklamalar ışığında daha da netlik kazanacaktır.

¹²Mustafa Şahidi Örnek (1974). *Süleymaniye Kütüphanesi Türkçe Mesnevi Yazmaları Katalogu*. İstanbul. 47.

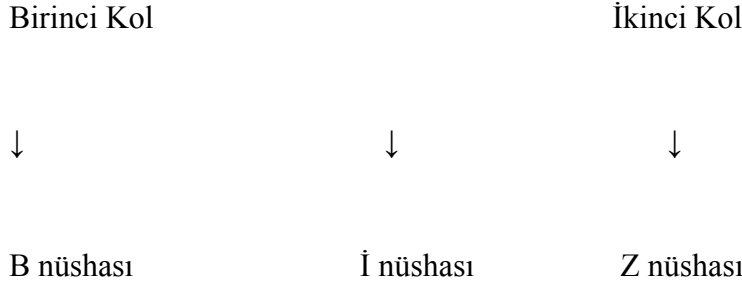
¹³ Mehmet Arslan ve İsmail Hakkı Aksoyak (1998). *Gelibolulu Âli Riyâzü's-Sâlikîn*. Sivas: Dilek Matbaacılık. 26.

¹⁴ Hüseyin Nihal Atsız (1968). *Âli Bibliyografyası*. İstanbul: MEBYay. 33.

¹⁵ Meliha Anbarcıoğlu (1983). “Türk ve İran Edebiyatlarında Mihr ü Mâh ve Mihr ü Müşteri Mesnevileri”. *Bellekten*. 47 (188): 1181.

¹⁶ Zeynep Sabuncu (2000). “Gelibolulu Mustafa Ali'nin Mihr ü Mâh Mesnevisi”. (Edt. Ş. Tekin ve G. A. Tekin) *Journal of Turkish Studies*. 24 (3): 295.

Sonuç olarak karşılaştırmada yararlandığımız üç nüshanın istinsah tarihleri, beyit sayıları ve dâhil oldukları gruplar açısından nüshaların şeceresi şöyle gösterilebilir:

Mesnevinin Bölümleri

Mesnevi, dibacesi olmayan sekiz beyitlik bir tevhid ile başlar. “*Mebde-i Tevhîd- i İlâhî ve Menşe- i Tahmîd-i Nâ-Mütenâhî*” başlığı ile dokuz beyitlik bir tevhidle devam eder. “*Der Bahşâyîş-i Yezdân ve Âşâyîş-i Kevn ü Mekân*” başlıklı 20 beyitlik bir münacat bölümü yer almaktadır. Eserin naat kısmı ise 21 beyittir. Mesnevinin Miraciye bölümü ise on beyitten oluşmaktadır. Bu bölümde peygamberimizin miracı ve bazı mucizelerinden bahsedilmektedir. *Medh-i Çihâr Yâr-ı Güzin* bölümünde Hz. Ebubekir için 20, Hz. Ömer için 12, Hz. Osman için on, Hz. Ali için yazılmış 13 beyit bulunmaktadır. Dört halifeye övgüde bulunurken, bahsi geçen kişilerin, en önemli ve en bilinen özelliklerine atıf yapılır. Eserin sunulduğu kişi/Zamanın padişahına övgü bölümünde Osmanlı ailesi ve 2. Selim’e övgü bulunur. Bu bölüm 52 beyitten müteşekkildir. Mesnevide “sebeb-i telif”e geçmeden önce “*Fi’l-Münâcat ilâ Kadiyü’l-Hâcât*” başlıklı 66 beyitlik bir münacat gelir.

Sebeb-i telif bölümünün beyit sayısı 81’dir. Bu bölümde şair, mesnevinin başından beri konuşan kişiyi (kendisini) bülbül olarak niteleyip “ey gizli/sırlı bahçenin bülbülü!”diyerek artık gizlediği sırları, duyguları, düşünceleri dile dökmesini, ondan istemektedir. Çünkü naatlar, münacatlar, ilticalar öyle bir duygu seliyle dökülmüştür ki derdinin çokluğu, duyguların taşkınlığı gözler önündedir. Andelib’in ifadelerinde can bulan “yalnızlık, tasa, çaresizlik, hüzn ve aşk” kelimeleri onun ruh halini yansıtanlardan sadece birkaçıdır.

Bülbül/Andelib, öyle bir hastalığa duçar olmuştur ki ancak gönül hastalarının tabibi buna merhem bulabilir. Bu öyle bir hastalıktır ki çaresi yoktur; ancak çare arayanlara (başkalarına değil) melce olan bir çare-sâz, bu hastalığı tedavi edebilmektedir. Öyleyse çare aramak için yola koyulmalıdır. Andelib, çok karmaşık bir ruh haline sahiptir. Ruhi sıkıntılarını, toplum içindeki durumunu gidip tabibe bir bir sayar. Derman bulmanın yolunun, itiraf etmekten ve arayıştan geçtiğini anlar: Aşka düşmek.

Andelib, âşık olmuştur. Kanatları kırılmış ve zillet toprağında bî-mecâl kalarak yorgun argın gezer. Kanatları sayesinde uçan Andelib'in, âşık olunca kolu kanadı kırılır. Göklere ait iken, semada istediği gibi uçarken, yere düşer. Toprak ile mücadeleye girer. Yürür; ama o uçmak için yaratıldığından yürüme işi çok ağır gelir. Bütün gayreti de hâk-i zilletten sonra başlar. O tekrar eskisi gibi göklerde uçmak istemektedir. Çünkü yeryüzüne ait hiçbir şey ona uygun değildir. Göklere, yücelere ait olan Andelib'in zihni ile toprağa ait olanların zihni bir değildir. Bu durum, insanın (Âdem) düşüşü ve tekrar çıkma gayretinin bir diğer görünümüdür.

Âlî'nin sebep-i telifte söylediği dizeler, hakiki âşıkların durumunu özetler mahiyettedir. Fuzûlî'nin "özge âlem" dediği mekâna hasret âşıkların iç dünyalarının tercümanıdır. Andelib neyistandan koparılmış ney gibi inler. Müellifin neyi, niçin anlatacağı gün yüzüne çıkmıştır: Mihr'e âşık Mâh'ın, Mihr'e olan aşkı ve özlemi. Mâh da Mihr'den ayrılmış ve dünyanın/toprağın yörüngesine girmiştir. Mâh'ın zihni, dünyaya ait olanlarla bir değildir. Bir anlamda Mâh ve bülbül özdeşleşir. Bundan dolayıdır ki bülbülden istenen şey istenir şairden:

'Âşık ol 'aşkuñi hikâyet kıl/Gâh medh eyle gâh şikâyet kıl Halka arz eyleyüp rivâyet ile/Bildür ahvâlünü nezâket ile Âftâbuñ cemâlini medh it/Hüsni içinde kemâlini medh it Aña Mâhuñ fütâde olduğunu/Derd-i 'aşkına çâre buldığını/Nakş idüp cümle dâstân eyle/'Âşkuñ 'aşkıñı beyân eyle (Beyit 345-349)

Peri yüzlü, lakabı âftâb, adı İbrahim olan birine âşık olan bülbül bunu kimseye açmaz. Şairin gönlü de ölüm gelmeden bu hikâyeyi anlatmasını ona telkin etmektedir. Gönül şairin, şiire yatkın, irfan ehli içinde usta bir şair olduğunu da ekler. Ardından ikna olan bülbül/Âli, hikâyesini anlatır.

Hatimetü'l-Kitab bölümünde eserinin orijinal olduğu ve diğer eserlerle kıyas edilmemesi gerektiğini vurgulayarak kendisini över. Bu bölümde söylediği en mühim şey ise eserinin tamamen alegorik olduğunu izah etmesidir. Eserde geçen gök cisimlerinin hangi kavram ve olguları sembolize ettiklerini kendisi belirtir.

Mesnevinin Özeti

Ruzgâr-ı sabıkda, zümre-i halayıkda melek yüzlü, uzun boylu adaletli ve ilim ehli adı Mihr olan bir şah vardır. Kadısı Bircîs (Jüpiter), Silahdarı Mirrih (Mars), Kâtibi Utarid (Merkür), Mutribi de Zühre (Venüs)'dir.

Mihr bir gün süslenir ve gezintiye çıkar. Eline aldığı aynasıyla güzellikte çok ileri safhada olduğunu hisseder ve Allah'a kendi güzelliğine değer katacak bir âşık ister. Allah da Mâh'ı (ay) ona müptela eder. Mâh da avare avare gezerken gördüğü Mihr'e âşık olur ve ona vuslatı arzular.

Aşktan, iyice etkilenen Mâh, Allah'tan, bu aşkıdan Mihr'i haberdar etmesini ister. Mâh dileğinin kabulünün sevinciyle batıya doğru sefere çıkar. Kendisinin daha

önce etmiş olduğu duadan dolayı Mihr de aşk ateşiyle dolmuştur. İkisinin de kıyafet değiştirerek çıktığı yolculukta tebdil-i kıyafete rağmen birbirlerini tanırlar. Bu yolculukta Mâh ve Mihr birbirlerine olan aşklarını ve çektiklerini anlatırlar. Mâh Mihr'in vuslatını ister. Vuslat nasip olmazsa ölümü yeğler. Bu sözler Mihr'i etkilemiş ve onun hoşuna gitmiştir. Allah'a şükreden Mihr, daha sonra güzelliğin iktizasınca yüz çevirip gider. Bu durum karşısında zor durumda kalan Mâh, ne yapacağını bilemez. Bu hal üzere gezerken gece bekçilerinden olan Husûf, onu yakalar ve kadıya götürür. Mâh, bütün derdini ve başından geçenleri kadıya anlatır, kadı da ona girdiği yolda karşılaşacağı zorlukları, hiçbir şeye kolay erişilemeyeceğini hatırlatıp nasihatlerde bulunur. Kadı Bircîs, Mâh'ın bu durumuna acır ve durumu Mihr'e açar ve Mâh'ı belalardan kurtarmasını ondan ister. Mihr de Mâh'ın âşık olarak gerçek bir âşıktaki olması gereken özelliklerin bulunmadığı şeklinde savunmaya geçer ve eğer gerçekten seviyorsa ve müptela ise ilacının ancak ölüm olduğunu belirtir; ama daha sonra acıma duyguları kabarıp ve onu bağışladığını söyler. Bununla birlikte memleketi terk etmesi emrini verir. Durumu Bircîs'ten öğrenen Mâh, emre uyup şehri terk eder.

Şehirden ayrılan Mâh, karşılaştığı Subh-ı Sâdık'a halini anlatır. Bu defa Subh-ı Sâdık Mihr'e gidip Mâh'ın çektiği ıstırapları anlatır ve ondan Mâh'a karşı merhametli olmasını ister. Mihr, Subh-ı Sâdık'ın Mâh'ın durumunu anlatmasıyla merhamete gelir ve ona vuslatını nasip edeceğini söyler. Haberi alan Mâh sevinçli bir şekilde Mihr'in yanına gelir. Mihr ondan bu durumu kimseye anlatmamasını, kimsenin duymaması ve görmemesi için yalnız geceleri buluşabileceklerini açıklar. Bu durum Mâh'ı teselli eder ve onun saadetine vesile olur.

Hakiki aşk arayışında olan Zerre adında biri, çok yer gezdikten sonra Mihr'i görür. Gerçek aşkı Mihr'de gördüğünü Mihr'e anlatır ve aşkını beyan eder. Zerre'nin anlattıklarından çok etkilenen Mihr, Zerre'ye de vuslatını nasip eder. Fakat bu durum Mâh için hiç de iç açıcı olmaz. Suçunun ne olduğunu anlayamayan Mâh, feryat ve figanlarını her tarafa yayar. Mâh'ın içine düştüğü zor durum Mihr'in de kulağına gelir. Mihr'in tekrar Mâh ile buluşacağını tahminde zorlanmayan Zerre, Mihr'i kaybetme korkusu ve kıskançlık duygularıyla Mâh'ın, daha önceki Mihr ile birlikteliklerini, aşklarını yüksek sesle herkese söyleyerek Mihr'in sırrını açıkladığını Mihr'e söyleyerek Mâh'a iftirada bulunur. Zerre'nin tüm söylediklerine inanan Mihr tekrar Mâh'ın şehre girişini yasaklar. Bütün olanlardan habersiz olan Mâh, Şeb'in düştüğü durumdan, olanları anlar. İftiraya uğrayan Mâh ne yapacağını bilemez. Mâh bir meclis tertip eder. Mâh'ın kurduğu ve yıldızların meze olduğu bu mecliste Müşteri, Utarid, Behram, Keyvan ve Nâhid bulunmaktadır. Meclisin tek eksiği Mihr'dir. Mâh, bütün derdini ve başına gelenleri mecliste bulunanlara izah eder ve kendisinin çektiklerini Mihr'e anlatmalarını rica eder; ama aşk sırrını açığa çıkardığını düşünen meclistikiler onun bu ricasını geri çevirir. Mâh özel olarak aynı durumu Zühre'den ister; ama o da Mâh'tan yüz çevirir. Dost sandıklarına sırrını açan Mâh daha da üzüntüye kapılır. Bütün olanlardan sonra Mâh, vuslata eremeyeceğini anlar ve Allah'a yalvarır. Kendine aşk derdini veren Allah'tan

ilacını da talep eder. Yakarışları semalara ulaşan Mâh'ın dileği kabul edilir ve Mihr'in vuslatı Mâh'a verilir. Zerre de Mihr'i kaybeder. Zerre artık Mihr'i kaybetmesinin Mâh'a çektirdikleri olduğunun farkına varır. Birbiriyle tekrar buluşan Mihr ile Mâh vuslata ererler.

SONUÇ

16. yüzyıl şairlerinden Gelibolulu Mustafa Âlî'nin kaleme aldığı Mihr ü Mâh mesnevisinin karşılaştırmalı metninin hazırlandığı ve incelemesinin yapıldığı çalışma sonunda, bazı verilere ulaşıldı. Buna göre;

Mesnevi Âlî'nin ilk eseridir. Âlî, daha yirmi bir yaşındayken eserini tamamlamış ve Şehzade Selim'e (II. Selim) sunmuştur.

H. 969 yılında tamamlanan eserin, üç yazma nüshasından istinsahı en eski olanı İstanbul nüshasıdır. Bu nüsha, beyit sayısının fazla olması açısından da önemlidir. Bu nüshanın British nüshası ile oldukça fazla benzerliği bulunmaktadır. Zeytinoğlu nüshasında, İstanbul ve British nüshalarında olmayan sekiz farklı beyit vardır.

Nüshaların karşılaştırmaları sonucu elde edilen verilere göre mesnevinin şeceresine bakılacak olursa British ve İstanbul nüshaları bir koldan, Zeytinoğlu nüshası da ayrı bir koldan gelmektedir. Her üç nüshanın karşılaştırmasıyla oluşturulan metinde 1173 beyit bulunmaktadır.

Mesnevinin teması Mâh ve Mihr'in aşkları izleğinde şekillenmiştir. Mâh'ın Mihr'e ulaşma serüveni, rakibin araya girmesi, ayrılık ve nihayetinde vuslatın gerçekleştiği anlatıda göksel öğeler ve göksel olaylar şahıs kadrosunu oluşturmaktadır.

Göksel öğeler, mitolojik dönemden itibaren insanların dikkatini çekmiştir. Güneş ve ayın mitolojik dönemden başlayarak anlatılarda işlendiği görülür. Yunan, Roma, Sümer, Asur, Mısır, Çin, Japon, Hint, İran, Türk mitoloji ve medeniyetlerinde güneş ve ay ile ilgili tasavvurlar ve anlatılar bulunmaktadır. Tanımlar ve anlatılar çerçevesinde güneş ve ayın eril veya dişil olarak gören telakkiler mevcuttur. Bazı medeniyetlerde güneş eril iken, bazı medeniyetlerde dişildir. Aynı durum ay için de söz konusudur. Mihr ü Mâh mesnevisinde güneş ve ayın erilliği ve dişilliği net çizgilerle belli değildir. Fakat gerek Mihr gerekse Mâh'ın anlatıda tasvir edildiği beyitler noktasından bakıldığında Mihr'in dişil, Mâh'ın da eril unsur olduğu söylenebilir.

Mesnevide sembolik olarak, insanın olgunlaşması, güneşe/mutlak hakikate ulaşma şeklinde görülmektedir. Aynı durum, simya ilmindeki altını elde etmeyle de ilişkilidir. Altının göksel olarak temsili olan güneş, Mâh'ın ulaşmak istediği Mihr'in kendisidir. Böylelikle Mâh, simya ilmindeki olgunluğun temsili olan altına/güneşe ulaşmada sembolik olarak dikkatlere sunulur.

İran ve Türk edebiyatlarında manzum ve mensur olmak üzere çok sayıda Mihr ü Mâh yazılmıştır. İlk yazılan Mihr ü Mâh, Cemâlî-yi Dihlevî'nin eseridir. Kendisi Hintli olan şair eserini Fars diliyle kaleme almıştır.

Mihr ü Mâh hikâyelerinde gök cisimleri hikâye kahramanlarına ad olmaktadır. Hikâye kahramanlarına ad olan gökcisimlerinin başında “Mihr, Mâh, Müşteri, Nâhid, Bircîs, Mirrih, Zühre, Hilal, Utarid, Keyvan gelmektedir. Gök cisimlerinin yanı sıra astronomik olaylara verilen “Hüsûf, subh-ı sâdık, şeb, ruz-efzûn” gibi isimler de eserlerde yer almıştır. Eserlerin başkahramanları Mihr ve Mâh olmaktadır. Güneş ve ay dışında diğer gök cisimleri de ikinci derecede olan diğer kahramanlara ad olabilmektedir. Gök cisimlerinin dışında “Beşir, Numan gibi başka isimler de kullanılmıştır.

Mihr ü Mâh'ta konu bilinen yeryüzünde geçmemektedir. Bu eserdeki bütün isimler de tamamen alegoriktir. Eserde Mihr için şah olduğu ibaresi bulunur. Mâh için böyle bir durum söz konusu değildir. Mesnevilerde geçen Mihr (güneş), Farsça yazılmış olan Mihr ü Müşteri'de ve anonim mensur Mihr ü Mâh'ta erkek kahramana isim olurken Mâh (Ay) da kadın olan kahramana ad olmuştur. Manzum yazılan Cemâlî'nin eserinde ise Mihr kadın kahramana isim olurken, Mâh da erkek kahramana ad olmuştur. Hintli olan Cemâlî'nin eserinde dişlilik erillik İranlılara göre farklılık göstermektedir. Aynı durum Türk Edebiyatında yazılmış eserler için de geçerlidir. İncelediğimiz Zarîfî ve Kıyâsî'nin Mihr ü Mâh'larında erkek kahraman Mâh, kadın kahraman ise Mihr'dir. Fakat Âlî'nin eserinde Mihr ve Mâh'ın cinsiyetleri ile ilgili net bir bilgi yoktur.

Türk Edebiyatında yazılmış mesneviler içinde bulunan gazellerin vezni mesnevi vezninden ayrıdır. Âlî'nin Mihr ü Mâh'ında durum değişiktir. Mesnevideki gazeller de mesnevinin vezniyle yazılmıştır.

Âlî'nin mesnevide kullandığı dile bakıldığında, yaşadığı yüzyılın diline ait özellikleri görülmekle birlikte, Eski Türkiye Türkçesine ait birçok kullanımın da varlığı söz konusudur.

Cümle kuruluşlarında sadelikten yana tavır takınan Âlî'nin mesnevide tercih ettiği cümleler genellikle tek yargıdan oluşmuştur. Türkçe atasözü ve deyim kullanımı tüm şairlerde olduğu gibi Âlî'de de görülür. Şiirlerinde redif ve kafiyede tercih ettiği kullanımlar genelde Türkçedir. Fakat Âlî'nin kafiyeye oluştururken bazı durumlarda zorlandığı görülmektedir.

Türk edebiyatında çok sayıda esere imza atmış ediplerinden biri olan Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Mâh mesnevisinde, kendisinin de ifade ettiği üzere, tasavvufi ıstılahlar bulunmaktadır. Bu terimler eserin sembolik düzlemde incelenmesine zemin hazırlar. Böylelikle Mihr'in Allah'ın, mutlak hakikatin ve amel-i sâlih'in sembolü olduğu görülür. Mâh'ın Mihr'e ulaşmak için çektiği tüm macerası da insanın yeryüzündeki serüveninin aynısıdır. Zerre ve Hüsûf da insanın nefsinin görüntüleri olarak anlatıda

görevlerini yerine getirirler. Hakikaten Hüsûf, Mâh'ın nefsinin bir görüntüsüdür. Ay tutulması anlamına gelen Hüsûf'un ortaya çıkması, Mâh'ın Mihr'i arayışı ve kavuşması talebi ve gayretinin bir ürünüdür. Aynı durum, insanın serüveni için de söz konusudur. Öz vatanından ayrı düşmüş insanın arayışı ve kavuşma talebi ve gayreti sonucu gittiği yolda elbette İblis görünecektir. Çünkü İblis, Allah'tan aldığı izin bağlamında insanın yolunda bekleyecek ve onu doğru yoldan uzaklaştırmak için çalışacaktır. İblis'in ortaya çıkması ve düşmanlığı da kendiliğinden olan bir şey değildir. Tıpkı Hüsûf'un Mâh ile ortaya çıkması gibi, o da insanın varlığı ile karşı güç olarak belirmiştir. İnsanın olmadığı bir âlemde İblis'in insanın nefsinin bir temsili olmasına da gerek yoktur.

Mesnevinin sembolik anlatımı çerçevesinde devir nazariyesinin de bir görüntüsü bulunmaktadır. Ney ülkesinden ayrılan ney, için için ağlayıp kendi ülkesine geri gitme hasretiyle yanıp tutuşmaktadır. Aynı durum insan/Mâh için de geçerlidir. Mesnevinin kahramanı Mâh da asıl vatani olan Güneş ülkesine, özlem duymaktadır. Arapça dönmek anlamına gelen devir, iki çizgi halinde gerçekleşir. Kavs-i Nüzûl ve Kavs-i Uruc'un tam olarak gözlendiği Mâh, insan-ı kâmil olmak ve Allah'ta bekâ bulmak yolunda sürekli devinim halindedir. Bu süreyi bir aylık gibi bir zamanda tamamlayan ay, insan-ı kâmil'in sembolü olarak mesnevideki yerini korur.

KAYNAKÇA

Amasyalı, Güner (1953). *Zârîfî'nin Mihr ü Mâh Mesnevisi*. Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Anbarcıoğlu, Meliha (1971). Mihr ü Mâh Kıssası. *İran Şehinşahlığının 2500.Kuruluş Yıldönümüne Armağan* (s. 1-45). İstanbul: MEB Yay.

Anbarcıoğlu, Meliha (1975). "Der Bare-i Kıssa-i Mihr ü Mâh". *Doğu Dilleri*. 2 (2): 1-97.

Anbarcıoğlu, Meliha (1983). "Türk ve İran Edebiyatlarında Mihr ü Mâh ve Mihr ü Müşteri Mesnevileri". *Bellekten*. 47 (188): 1151-1189.

Anbarcıoğlu, Meliha (1986). "Kıyâsî'nin Mihr ü Mâh Mesnevisi". *Erdem*. 2 (4): 87-172.

Arslan, Mehmet ve İsmail Hakkı Aksoyak (1998). *Gelibolulu Âlî Riyazü's-Salikin*. Sivas: Dilek Matbaacılık.

Atsız, Hüseyin Nihal (1968). *Âlî Bibliyografyası*. İstanbul: MEB Yay.

Bilgin, Azmi (2005). "Mihr ü Müşteri". *İslam Ansiklopedisi*. C. 30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 28-29.

Birnbaum, Elazaar (1960). "Notes And Communications, The Date of Âli's Turkish Mesnevi Mihr ü Mâh". *Bulletin of the School of Oriental an African Studies*. 23 (1): 138-139.

Cunbur, Müjgan (1985). "Ûdî ve Mâcerâ-yı Mâh Adlı Eseri". *Erdem*. 1(1): 187-198.

Eskitütüncü, Figen (1981). *Mihr ü Mâh Gelibolulu Mustafa Âlî*. Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Gelibolulu Âlî. *Mihr ü Mâh*. İngiltere British Museum Or. 7475. 1b-33a.

Gelibolulu Âlî. *Mihr ü Mâh*. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi İsmihan Sultan 342. 1b-43b.

Gelibolulu Âlî. *Mihr ü Mâh*. Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu Kütüphanesi. 43 Ze 587. 1b-34b.

İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.

Kutlar, Fatma Sabiha (2005). *Ûdî Mâcerâ-yı Mâh*. Ankara: Öncü Kitap.

Örnek, Mustafa Şahidi (1974). *Süleymaniye Kütüphanesi Türkçe Mesnevi Yazmaları Katalogu*. İstanbul.

Sabuncu, Zeynep. (2000). "Gelibolulu Mustafa Ali'nin Mihr ü Mâh Mesnevisi". (edt. Ş. Tekin ve G. A. Tekin) *Journal of Turkish Studies*. 24 (3): 295-305.

Sabuncu, Zeynep (2005). “Âlî'nin Mihr ü Mah'ı ile Feyzi'nin Şem ü Pervanesi arasındaki benzerlikler: İntihal mi gelenek mi?”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (13): 129-166.

Sabuncu, Zeynep (1983). *Mihr ü Mâh: A Mathnawi of Mustafa Âlî*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Turhan, Vedat Nuri (1995). *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevisi'nin Tenkitli Metni ile İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum Atatürk Üniversitesi.

METİN

KİTÂB-I MİHR Ü MÂH-I ‘ÂLİ EFENDİ
Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

İ_1b_1
Z_1b_1
B_1b_1

1 Ey güşâyende-i memâlik-i cüd
Pâdşâh-ı ‘asâkir-i mevcüd

Kevkeb-ârâ-yı çarḡ-ı ‘ibret-bîn
Meyve-sâz-ı nihâl-i bâğ-ı zemîn

Nağş-peyvend-i kârgâh-ı felek
Rûḡ-baḡşâ-yı ins ü cinn ü melek

Mazhar-ı sırr-ı nükte-i *la-reyb*
Şâh-ı vaḡdet-serây-ı ‘âlem-i ġayb

5 Z̄erredür rāh-ı kudretüñde cihân
Ḳatredür bu biḡâr-ı bî-pâyân

Mā-sivā cümleten saña muhtâc
Ger gedâdur gerekse şâhib-i tâc

Kimse sirruñdan olmadı āğâh
Yine sensin bulan o menzile rāh

Derd-i ‘aşḡuñla dir olan hâlik
Mā-‘arefnāk ḡaḡḡa ma‘rifetik

MEBDE-İ TEVḤİD-İ İLÂHİ VE MENŞE’-İ TAḤMİD-İ NÂ-MÜTENÂHİ*

Ey debîr-i şaḡîfe-i *lā-reyb*
Nağş-bend-i nigâr-ḡâne-i ġayb

10 Ḳıldı zātuñ bir emr ile muṡlaḡ
‘Âlemi iki ḡarfdan müştâḡ

Âferîniş raḡam-keşîdüñdür
Mā-sivā cümle âferidüñdür

· Başlık B

1b Pâdşâh: Tâcdâr Z

3a Nağş-peyvend:Şuver-i nağş: Z

5b bu: yem Z; biḡâr-ı: biḡârı Z

6a cümleten: cümlei İ,Z

* Başlık İ

İ_2a_1		Getürürsin gil-i siyehden gül Halk idersin aña nice bülbül
		Rûzı halk eyledüñ virüp rûzı Şeb yaratduñ dağı şeb-efrûzı
B_2a_1		Eyledüñ dilde genc-i nutkı bedîd Virdüñ ol kufl için lisânı kilid
Z_2a_1	15	Felege âftâbı kılduñ şâh Oldı hayli kevâkib aña sipâh
		Cümle ‘âlem senüñle kayımdür Şanmasunlar ki anı dâyimdür
		Baħr-i luṭfuñdan irdi çeşmeye âb Ḳudretüñ gösterür serâbı şarâb

DER-BAḤŞÂYİŞ-İ YEZDÂN VE ÂSÂYİŞ-İ KEVN Ü MEKÂN*

		Gelüñüz idelüm Hudâya niyâz Olalum dâne-çin-i ħırmen-i râz
		Ḥamdı anuñ ki küt-ı cân oldı Ḳuvvet-i cism nâ-tüvân oldı
	20	Şükrini her kim itdi vird-i zebân Oldı dergâh-ı ħâzrete miħmân
		Rûz u şeb eyle aña ħamd ü şenâ Gerçi kim şükrüñ olmaz ise sezâ
		Şirkden şükri eyle fark-ı daķıķ Dime birdür ħurûfı fi't-taħķıķ
		‘Aķla nisbet biħâr kim ķaṭre Vaşfı yanında ṭab‘ bir zerre

12a Getürürsin: Bitürürsin Z

13a Rûzı: Rûz İ

14a bedîd: ferîd Z

* Başlık İ

18a Gelüñüz: Geliñüz Z

19a Ḥamdı: Ḥamd Z

20a kim: ki B, İ

22b ħurûfı: ħurûf Z

23a biħâr: biħârı B

- Ka‘r-ı deryāya sırr-ı Haq sıgmaz
Güş-ı māhiye heft yem girmez
- 25 Zātı ālāyış-i ‘ademden pāk
İrmez āsīb-i güşşadan aña bāk
- İ_2b_1 Kimden irer cihāna nūr ile fer
‘Ayn-ı haqq ile Haqqa eyle nazār
- Yoğ iken dehri var iden kimdür
Anı leyl ü nehār iden kimdür
- Neden irer bu bāga neşv ü nemā
Neden eyler şecer şemer peydā
- Kim ider āftābı tābende
Māha aya nedür fūrüzende
- 30 Neden oldı Mesīhe bu tecrīd
Ne için nağme-sāz ola Nāhid
- Z_2b_1 Bil vücūdı vücūduñı bilesin
Kañde ise O sen dağı bilesin
- B_2b_1 Saña besdür bu çarh-ı mīnā-gūn
Ki bir āyinedür güşāde-derūn
- Zāhirin gör ço seyr-i mir’atı
‘Arıza baqma bilmedin zātı
- Seni eyler bu kışşadan āgāh
Hañber-i lā-ilāhe illā’llāh
- 35 Ağız açmasa kulzüm içre şadef
Kimse sezmezdi anda dürr-i Necef
- Ejder-i nefsūñ eyleyüp ihlāk
Ma‘rifet gencine iriş bī-bāk
- Evvel āhır odur vücūda kamu

25a ālāyış-i: ālāyışi Z

29b aya nedür: ya ne dūrür Z

33a Zāhirin: Mazharı Z; seyr-i: var bu Z

34b Hañber-i: Hañberi Z

Lā-erā fī'l-vücūdi illā hū

DER-NA‘T-I RESŪL-İ A ‘ZAM Ü NEBİYY-İ MÜKERREM MUHAMMEDÜ‘L
‘ARABİ ŞALLĀ‘LLĀHU ‘ALEYHİ VE SELLEM*

Ey dūr-i şāhvār-ı kılzüm-i cūd
Gevher-i bî-bahā-yı kân-ı vücūd

Ḥātem-i enbiyā vü müftî-i dîn
Ḳāḍî-i şer‘ ü nūr-ı ‘ayn-ı yaḳîn

İ_3a_1

40

Merdüm-i dîde-i sipihr-i beḳā
Pertev-i şem‘-i leyletü’l-isrā

İki ebrūñı kim debîr-i ezel
Eyledi şafḫa-i cebînüñe ḫal

Biri nūn-ı nübüvvet oldı anuñ
Biri rā-yı risālet oldı anuñ

Ḥaremüñ kim var anda nice sebîl
Aña cārüb şehper-i Cibrîl

Der-i dergāhuña senüñ Mūsā
Ḥācib olmış durur elinde ‘aşā

45

Gül-i gülzār-ı ma‘rifet sensin
Naḫl-i büstān-ı merḫamet sensin

Leb-i cān-baḫşuñ eyledi iḫyā
Ki gerek Ḥızrdur gerek ‘İsā

Bülbül-i gülşen-i feşāḫatsin
Ṭūṭi-i bîşe-i belāgatsin

Kelimātuñ işitse ḫaste-dilān
Derdini yitirüp bula dermān

* Başlık İ

39b şer‘ ü: şer‘-i Z

41a/b -Z

42a/b -Z

43a kim var anda: dāyirinde B / 43b şehper-i: şehperi Z

47a gülşen-i: gülşeni Z

48b yitirüp: bitirüp B

Z_3a_1		Senüñ için bezendi bu eflāk Saña nāzildür āyet-i <i>lev-lāk</i>
B_3a_1	50	İtmege zāt-ı pāküñi tesbîh Yaydı seccāde-i şehābı Mesîh Saña şāhid egerçi bî-pāyān Bilene besdür āyet-i <i>mā-kān</i> <i>Ve'd-duḡā</i> pertev-i cebīnūñdür <i>Ve'l-leyli</i> zülf-i 'anberīnūñdür Ebruvānuñ ki oldı <i>sūre-i nūn</i> Ḳāmetüñ <i>ve'l-ḳalem</i> aña maḳrūn Seni Bū-Cehl ide ne ğam inkār Mihri ḡuffāş ider mi hîç iḳrār
İ_3b_1	55	Ḥādīmān-ı muḳārenet-ḡāhuñ Çehre-sāyān-ı ḡāk-i dergāhuñ Oldılar maḡzar-ı 'ināyet-i Ḥaḳ <i>Fe'dḡulu</i> didi āyet-i muḡlaḳ Āl ü aşḡabuñ ey resül-i ğüzīn Nekebāt-ı dehirdeñ ola emīn Mihir ü Meh olduġunca çarḡda kim <i>Raḡıya'llāhu rabbunā 'anhüm</i>
DER-Mİ'RĀC Ü MU'CİZĀT-I SEYYİDÜ'S-SADĀT*		
		Ey nihāl-i dıraḡt-ı bāġ-ı kemāl Gül-i sīr-āb-ı ğülsitān-ı cemāl
	60	Seni ol dem ki da'vet itdi Celīl Reh-nümā oldı ḡazret-i Cibrīl Çekdi ol bād-pā Burāḳı saña

49a bu: -İ

51b besdür: -Z

52b “*Ve'l-leyli*” ifadesinde vezin bozuk

54a ide ne ğam: kim ide Z / 54b iḳrār: ḳarār İ

55a Ḥādīmān-ı: Ḥādīmāmı Z

56a maḡzar-ı: maḡzarı Z / 56b āyet-i: anlara B, İ

57b nekebāt: kitefāt Z

* Başlık İ

Tîz-reftâr ü hem felek-peymâ

Gözlerüñe niteki nergis-i bâğ
Şun‘ çekmişdi sürme-i mâzâğ

Oldıgında o ħ‘ oş-ħırâma süvâr
Pest ü vâlâ gelürdi saña havâr

Fark-ı eflâke çünki başduñ pâ
Merĥaba didiler sürüş-ı semâ

Z_3b_1 65 Ol gice pîr-i tekye-i gerdün
Çekdi yer yer simât-ı bûkalemün

Necm ile kâse düzdi zînet için
Ya‘nî kim sen şehi ziyâfet için

Maţbahında şu deñlü bişdi ta‘âm
Dūdıdur şanmasunlar anı ğamâm

B_3b_1 Sensin ol kim kefüñde itdi kelâm
Bir ĥacer gūyiyâ lisân-ı enâm

İ_4a_1 DER-NA‘T-I ZÛBDET-İ ERBĀBÛ‘T-TAĤĶĪĶ VE‘T-TEDĶĪĶ EBÛ
BEKRİ‘Ş-ŞİDDĪĶ*

‘Abd-i maĥbûl-i Ĥaĥĥ imâm-ı ‘atîĥ
Yâr-ı ğâr-ı nebî Bekir Şıddîĥ

70 Tıfl iken ĥazret-i resûl-i Ĥudâ
Gelmedin müjde-i nübüvvet aña

Görđi bir şeb düşünde ol mesrûr
İndi gökden zemîne bir ulu nûr

Ka‘be üstinde ber-ĥarâr oldı
Cümle ‘âlem ziyâ ile töldi

Ķalmadı ol arada bir mesken
Leme‘âtıyla olmaya rûşen

57b Burâĥı: Burâĥ Z

62a Gözlerüñe: Gözlerine Z / 62b Şun‘:Şun‘ı B

63b gelürdi saña havâr: gelürd’aña hemvâr İ: gelür idi hemvâr Z

64b didiler sürüş-ı: didi sidre gibi Z

* Başlık İ

69b Bekir: meger İ, bû Bekr Z

- Şoñra ol nūr cem‘ olup cümle
Dir nüzül eyledi benüm evüme
- 75 Hānemi girdi rüşenā itdi
Şeb-i tāriki pür-ziyā itdi
- Çapayup hānemüñ çapusın o dem
Çaldı ol nūr evümde dikdi ‘alem
- Çün bu hāl üzre irdi vaqt-i seher
Virdi bir rāhibe ne ise haber
- Didi ta‘bīr eyle bu düşümi
Umaram hayr ola bu dem işümi
- Didi ol bir nebī getüre Qadīr
Seni ol şeh-süvāra ide vezīr
- 80 Öliceğ sen aña halef olasın
Vākıf-ı sırr-ı men ‘aref olasın
- Z_4a_1 Çün resüle nübüvvet oldı ‘ayān
Anı İslāma da‘vet itdi hemān
- Didi aña nübüvvetüñe delīl
Var ise söyle nice kāl ile kīl
- İ_4b_1 Didi şāhid yeter nübüvvetüme
Naşş-ı kātı‘ budur risāletüme
- Gördüñ ol düş ki eyledüñ taqrīr
Anı bir rāhib eyledi ta‘bīr
- 85 Söyledi nice oldısa aḥvāl
Ol daḥı cān ile didi fi’l-hāl
- B_4a_1 Evvelā *lā-ilāhe illa’llāh*
Eşhedü enneke resülü’llāh
- Şad-hezār āferīn o şiddīka
Vākı‘ası irişdi taḥkīke

75a girdi: gird-i: İ / 75b Şeb-i: çapup İ; pür: ber İ

81a oldı: irdi: B, Z

84a düş ki: düşü Z

85a oldısa: olısar Z

87b irişdi: irdi İ

Şādıķu'l-ķavl ise 'aceb mi dilā
K'aña şiddik dimiş idi Ĥudā

DER-NA'T-I İMĀMÜ'L-MÜ'MİNİN 'ÖMER İBNÜ'L-ĤAṬṬĀB RAḌİYA'LLĀHU
'ANHÜ*

Muķtedā-yı ümem Ĥabīb-i beşer
İbn Ĥaṭṭāb ya'nī bir gün 'Ömer

90 Ĥuṭbeteyn arasında açdı dehen
Didi *yā Sārye el-cebel kef-zen*

Ĥalk-ı 'ālem ta'accüb itdi tamām
Ki nedür Ĥuṭbede bu gūne kelām

Meger ol günde Sāriye fi'l-hāl
Kāfir ile iderdi ceng ü cidāl

Ĥayli mağlūb olup zebūn olmuş
Cümle Ĥalkı ġarīķ-i Ĥūn olmuş

Göriccek anı ol imām-ı ġüzīn
Ṭaġa kaç diyü eyledi telķīn

95 Başarında 'aceb ne kuvvet var
Nice fersaḡ yiri ider ibşār

Didi bir gün resūl-i rabb-i celīl
Bir cemā'at var idi Ĥulķı cemīl

İ_5a_1
Z_4b_1

Meger anlar muḡaddeşinden idi
Ya'ni erbāb-ı 'aķl ü dīnden idi

Söyleşürlerdi Ĥaķķ ile her-bār
Nitekim Ĥalk ile ider ġüftār

Ümmetümden olaydı böyle kişi
İbn Ĥaṭṭāb olurdu bil bu işi

100 Ne sa'ādet dūrür o zāt-ı laṭīf
İde anı bunuñ gibi ta'rīf

* Başlık Z
90a Ĥuṭbeteyn: Ĥuṭbesi Z
91b nedür: nider B, İ
96b Ĥulķı: Ĥulķ-ı Z
100a dūrür: dūr İ; laṭīf: şerīf Z

DER-NA‘T-I CĀMĪ‘Ü‘L-ḲUR‘ĀN Ü ŞĀĦĪBÜ‘L-‘İRFĀN ‘OŞMĀN BĪN ‘AFFĀN*

Nūr-ı çeşm-i imām-ı zü‘l-ḥameyn
Şāḥibü‘ş-şer‘ ya‘ni zü‘n-nūreyn

Kime olmuş durur bu ‘izzetler
Vire aña nebī iki duḡter

B_4b_1

Eyleye ikisine ‘aḡd-ı nikāḡ
Olalar ḡānedānına mişbāḡ

Anuñ içün diye resūl-i Ḥudā
Bir kızum daḡı olsa ger peydā

105 Virür idüm anı da ‘Oşmāna
Bāḡbān idüp ol gülistāna

N’ola dinilse aña zü‘n-nūreyn
Oldı zīrā ki cāmi‘ü‘l-bikreyn

Eylediler anı şu dem ki şehīd
Üç gün oldı gömülmedi o sa‘īd

Cānib-i ḡaybdan nidā geldi
Udfinūhu diyü şadā geldi

Defnine ḡāzır oldı Kerrübī
Gör ne mergübdir o maḡbūbı

110 Oldı ḡaḡḡında çün bu kışsa bedīd
Anı inkār idenler oldı Yezīd

İ_5b_1

DER-NA‘T-I ESEDU‘LLĀHÜ‘L-ĠĀLĪB ‘ALĪ BĪN EBĪ ṬĀLĪB*

Şehriyār-ı Necef kerīm ü velī
İbn-i ‘amm-i resūl ya‘ni ‘Alī

Z_5a_1

Anı dāmād idindi faḡr-ı cihān
Kerreme‘llāhu veccheḡü her ān

* Başlık İ

101b zü‘n-nūreyn: zi‘n-nūreyn Z

103a ‘aḡd-ı: ‘aḡd ü Z

105b idüp: irüp Z

106a dinilse: dinürse Z; zü‘n-nūreyn: za‘n-nūreyn Z

108b Udfinūhu diyü: Udfinū diyü bir Z

* Başlık İ

111a/b Bīşe-zār-ı şecā‘atūñ şīri/Şāḡ-ı düldül-süvār ya‘ni ‘Alī: Z

Oldı şânında *hel etā* nāzil
Aña Cibril *lā fetā* didi bil

Anı cānı gibi severdi Nebī
Didi haqqında *lahmūke lahmī*

115 Ne kerāmet dūrür bilüñ bu yaq̄in
Söyledi ol veliyy-i haqqā zemīn

Rāvi aydur rikāba başsa q̄adem
Başlar idi tilāvete ol dem

Bir ayağın dağı başınca aña
Ḥatm-ı Qurʾān iderdi ol güyā

Bir şecerdür ki ol figende-nevāz
Ḥāşıl itdi iki nihāl-i dirāz

Oldı şol dem ki beyt-i dīn ābād
Qıldı Ḥāq ikisini iki ‘imād

120 Ḥāba varmışdı bir gün ol şaff-der
Yatuben mescid içre bī-bister

B_5a_1

Düş-ı şirānesi gubār olmuş
Gül-i ruhsārı jālevār olmuş

Göriccek yatduğun bu ḥāl ile ol
Didi *qum yā Ebā Ṭurāb* resül

Künyet oldı aña hemān bu kelām
Rūḥ-ı pākine şad-hezār selām

DER-MEDĀYİḤ-İ NEḶĀVE-İ PĀDİŞĀHĀN Ü GÜZİDE-İ ĀL-İ ‘OŞMĀN (İ_6a_1)
ḶURRET-İ ‘AYN-İ PĀDİŞĀH-İ ZAMĀN NEVİN-İ ‘AŞR ḶAZRET-İ ŞULTĀN
SELĪM ḶĀN*

Ey Tehemten-dil ü Nerīmān-rām
Şāh-ı Kāvūs-rezm ü Sencer-kām

125 Güstehem-sehm ü Keykubād-nümā

115b ol: o İ

121b jālevār: jāledār B: jālebār Z

* Başlık İ

125a nümā: veğā İ, nümāy Z, 125b rā: rāy Z

Erdeşir-i zamān ü Dārā-rā

Şāh-ı Rüstem-sitem Sikender-der
Zāl-ı heycā-şiken Ferīdün-fer

Ḳahramān-ḳahr ü Dāver-i devrān
Ḳüsrev-i bezm ü kārzār-ı zamān

Z_5b_1

Muştafā-ḥulḳ ü Bū-Bekir-fiṭnat
İbn Ḥaṭṭāb-dil ‘Alī-siret

‘İlm ü ḥilmiyle ḥazret-i ‘Oşmān
Ḳüsñ ü ḥulḳıyle Yūsuf-ı Ken‘ān

130 Āftāb-ı bürüc-ı çarḥ-ı himem
Māh-ı zulmet-güşā-yı şeh-ı sitem

Ḳāşıl-ı ‘ömr-i pādşāh-ı zamān
Āb-ı rü-yı neḳāve-i şāhān

Ḳazret-i Ḳān Selīm ferruḥ-zād
Şāh-ı vālā-maḳām-ı milket-i dād

‘Adl-ı Nüşirevān saña nisbet
Zulmdür ey şeh-ı felek-rif‘at

Kimse ‘ahdüñde olmadı nālān
Ki meger bülbülān-ı bāğ-ı cihān

135 Luṭf ü cüduñ yanında bī-minnet
Ḳātem-i Ṭay saḥāveti ḥisset

Seg-i dergāhuña olur mağrūr
Kellesin kāse eylese fağfūr

Bāğ-ı ‘Oşmāniyeye ey gül-i ter
Gelmedi bir senüñ gibi ‘ar‘ar

126a sitem: dem ü B, 126b heycā: peymā Z

127a ü: -Z, 127b ü: -Z

128a Bū: Ebu Z, 128b, dil: dil ü Z

130b sitem: kerem Z

131a/b -Z, 131b şāhān: işān İ

132a/b -B, 132a Selīm: Murād Z, 132b milket-i: milket ü Z

135a Luṭf ü: Luṭf-i Z

136a mağrūr: mesrūr B, İ

- İ_6b_1 İtdi tevķi‘uñ olalı bünyād
Ceddinüñ ħānedānını ābād
- B_5b_1 Ne ‘acebdür sümüvvet-i zātüñ
Eli irmez añā semāvātuñ
- 140 Sille irişse dest-i ħahruñdan
Tār ola çeşm-i ħaşma dār-ı kühen
- Bezm-i heycāda deste alsañ tığ
Dökülen ħün yanında baħr ola sıĝ
- Gerd-i pūy-ı semend-i rezmüñden
Baķamaz dehre dide-i düşmen
- Ger ider gökde gūş Kerrübī
Hā yü Hū-yı sipāhuñ āşūbı
- Ĥaşmı medhūş ider o velveleler
Düşürür yeryüzine zelzeleler
- 145 Menzil olur olara rāh-ı cefā
Yer ider cānlarında tır-i belā
- Tācdāra nebālet-i Bircīs
Zıhn-i pāküñ yanında bir telbīs
- Kāndur ma‘rifet sen anda güher
‘İlm bir naħl zātüñ añā şemer
- Z_6a_1 Şadef-i kāyināt içinde şehā
Bir dür-i şāhvārsın tenhā
- Herkesüñ ħadrin eylemekde ‘ayār
Gelmeye řab‘uñā irer mi‘yār
- 150 Pādşāhum bu tuħfe-i nā-çiz
Ne ‘aceb olsa ger ħařā-āmiz

139a sümüvvet-i: sümüvvet ü Z

142a/b -Z, 142a pūy: süm İ

143a/b -Z, 143b Hā yü: Hā-yı İ

145a Menzil: Kızıl Z

146a Tācdāra: Tācdār-ı İ, nebālet: risālet Z, 146b Zıhn-i pāküñ yanında bir: Saña nisbet ‘ibādet-i Z

149a Herkesüñ: Herkeşüñ İ

Perde-i luṭfuñ anı setr eyler
‘Ālem-i nazma mäh-ı bedr eyler

Eyleseñ zerre deñlü ḥāke nazār
Misk-i hoş-bū olur yaḥud ‘anber

Levh-i ḥāṭırdan eyle anı tırāş
İtme şāhum ḥaṭāsın ‘āleme fāş

Ber-murād olsun ‘Ālī-i bende
Nice bir zār ola ol efgende

İ_7a_1 155 Āstānuñda bendedür ‘Ālī
Ber-murād eyle gel o pā-māli

Ayaḡun tozına sürüp yüzünü
Açsun ol kuḥl ile şafā gözünü

Mazḥar-ı nūr-ı ḥaḡ ki zātuñdur
Mihr ü Meh zerre iltifātuñdur

Ger bu nazmum ola pesendide
Āftāb ola burc-ı tevḥide

Bād-ı luṭfuñ çemenden itse güzer
Gonca gül ola ḥār-ı gonca-i ter

B_6a_1 160 İltifāt eyleseñ şadef-mānend
Dehenüm ola dürlere ḥursend

Nice dür her biri girān-māye
Cān ü ser ola aña ser-māye

Gün gibi luṭfuñ olsa nūr-efzā
Ayda bir Mihr ü Mäh idem inşā

Sen dururken zamānede şu‘arā
Kime kılsun şehā bu gūne du‘ā

152 Z’de dört beyit sonra, 152b olur: ola Z

153 a/b -B, -İ

154 a/b -B, -İ

155 a/b -Z

161b ü: -B

162b Mihr ü Mäh: Mihr Mäh Z

163a dururken: ṭururken Z, 163b gūne: resme Z

Dergehüñdür olara püşt ü penâh
Ber-murâd eyle kullaruñ ey şâh

165 Dilerem ey şeh-i hüceste-hişâl
Luţf idüp saña bârî-i müte‘âl

Devlet ü ‘ömrüñi mezîd itsün
Tâli‘ ü bahtüñi sa‘îd itsün

Döşedükçe sipihr-i mînâ-gün
Şahñ-ı çarha bisât-ı bükâlemün

Tâc-ı zerrîn ile şeh-i hâver
Eyledükçe diyâr-ı garba sefer

İ_7b_1

Nür-bağş oldığınca ‘âleme Mâh
Oldığınca kevâkib aña sipâh

170 Taht-ı devletde ber-çarâr olasın
Şalţanat rahşına süvâr olasın

Dâyimâ münhezim ola a‘dâ
Çeke buğz ü hâsedle cevr ü cefâ

Kim ki reşk ile ide saña nazâr
Ola müjgâñı çeşmine hançer

Ol ki itmeye seni hayr ile yâd
Hâne-i ‘ömri olmasun âbâd

Saña yavuz şananlaruñ şâhâ
Pür-gam itsün dilini bâr-ı Hudâ

175 ‘İzzetüñ kaşrı ber-devâm olsun

164a ü:- B, -Z

165a/b -Z

166a/b -Z

167a/b -Z

168a/b -Z

169a/b -Z / 169a ‘âleme: ‘âlem-i İ

170a/b-Z / 170b rahşına: hünkine İ

171a/b -Z

172a/b -Z

173a/b -Z/ 173a Ol ki itmeye: Ölmege itmeye İ

174a/b -Z

Nice şeh kapuña gulām olsun

Fİ'L-MÜNĀCAT İLĀ-ḲADĪYİ'L-ḤĀCĀT*

Z_6b_1

Ey ṭabīb-i ḥabīb-i ḥaste-dilān
Ḥāre-sāz-ı 'anā-yı ḥāregerān

Merhem-i rīṣ-i dil-figārumısın
Āferīnende-i ğubārumısın

B_6b_1

Mevc-i emrūñ ile bu baḥr-ı 'adem
Cān bula nice reṣḥa-i mübhem

Ḳudretūñ gülşeninde bu dünyā
Ḳatre-i jāledür hemān meşelā

180 N'ola mevc ursa ḳulzüm-i 'isyān
Sensin anda ne ğuşşa keştibān

Vādi-i ma'şiyetde pūyānım
Rūz ü şeb ol ğam ile nālānım

Gerçi ḥadden günāhum oldı birūn
Lūtfuñ andan velik daḡı füzūn

İ_8a_1

Mezra'amda egerçi yoḡdur nem
Var iken raḥmetūñ şehābı ne ğam

Cürm ile ṭutsa dehri n'ola zālām
Keremūñ aña māh-ı bedr-i tamām

185 'Aşka düşdüm şikeste-ḥāl oldum
Ḥāk-i zilletde pāy-māl oldum

Āb-dest ibriğini ger ṭuta dest
Seng-i 'isyānum anı ide şikest

175a/b -Z

* Başlık Z

176a ṭabīb-i: ṭabīb ü İ; ḥaste: ḥuceste İ

177a Merhem-i: Merhemi Z

178a Mevc-i emrūñ ile bu: Mevc ura emr eliyle İ, Mevc ura emrūñ ile Z

179a gülşeninde: gülşende İ

184b aña māh-ı: māhı aña Z

185b pāy-māl: bī-mecāl: B, İ

Mescide başsa ayagum her-bār
Şanuram anı gūşe-i hammār

Başlaram eylemege sūz ü güdāz
Nice ta‘at durur bu nice niyāz

Ger mü’ezzinler eylese kāmēt
Hātır olup baña o hoş-kāmēt

190 İki barmağum eyleyüp der-gūş
Qalurın böyle nice dem medhūş

Şanur iller tutam şımağa benān
Gūşıma girmesün diyü o figān

Qāmētüm eylesem rükū‘ ile ham
Şanuram yārdan selām aluram

Z_7a_1

İtsem illerle ger bile secde
Düşerem anda hālet-i vecde

Çün cemā‘at idüp namāzı tamām
Viricek iki cānibine selām

195 Secdeden qaldırup o dem başum
Gözlerümden revān idüp yaşum

Şanuram halkı ben teşehhüdde
Oturup qaluram tecerrüdde

B_7a_1

Hāşılı cürmüme nihāyet yoq
Bunca dürlü günāha gāyet yoq

İ_8b_1

Çünki tevfiķüñ ola baña refiķ
Qorqmazam rāh çāh ise taħķiķ

Kāfir-i büt-pereste ola nigāh
Niçün olmaz baña ma‘āza’llāh

200 Hāṭarāt-ı sipihr-i hādişe-sāy

187a başsam: başsa B; her-bār: ey yār Z

190b Qalurın: Qaluram Z

191b o figān: efgān Z

192b Şanuram yārdan: Yārdan şanuram Z

199a büt-pereste: büt-perest Z; nigāh: nā-gāh Z

Nekebāt-ı cihān-ı ğuşşa-fezāy

Dili rencide itmeye ey şāh
Eger ‘afvuñ olursa baña penāh

Evvelā ‘aşkuña giriftār it
Dil-i bīmāra soñra tīmār it

Nār-ı ‘aşkuñla eyleyüp sūzān
Külimi eyle sürme-i a‘yān

Cānumı ten yükünden eyle ħalāş
Ola ta kim sezā-yı şohbet-i ħāş

205 Olmayan rāḥil-i diyār-ı ‘adem
Dimesün sidre-i vücūda irem

Cāna bār-ı girān olupdur dil
Ḳoma luḡ eyle anı pā-der-gil

Varlığum eyle yokluğa tebdil
Ki vücūdı vücūd ider taḥşil

Defter-i ‘aşka ol ki çekdi raḳam
Bir gedikdür aña vücūd-ı ‘adem

Fi’l-ḥaḳīka vücūd vāḥiddür
Naḳl olunmaz bu zevḳe ‘āyiddür

210 Yine ten aşlına rücū‘ itsün
Cān-ı pākize def‘-i cū‘ itsün

Z_7b_1

Dilerem senden ey ḥakīm-i raḥīm
Cān bula cān içinde cān-ı saḳīm

Deşt-peymā-yı ‘aşḳ olup tenhā

200a/b -Z

201a Dili: Veli İ, itmeye: eyleme Z/ 201b Eger ‘afvuñ olursa: ‘Afvuñ olursa eger Z; penāh: bī-gāh İ

203b Külimi: ḥākūmi Z

204b sezā-yı: serāy-ı İ

205a diyār-ı: diyāra İ / 205b sidre: zerre Z

210b pākize: pākini Z

211a ḥakīm-i: ḥakīm ü Z

212a tenhā: şehā İ

- İde elden ‘aşā-yı cismi rehā
- İ_9a_1 Ebr-i nisān-ı luṭfuñ itse ne var
Şadef-i ḳalbi pür dūr-i şehvār
- Haşa li’llāh ki sāyil-i muḫtāc
Gelicek āstānuña gide ac
- 215 Dilerem ey ḳadīr-i zū’l-en‘ām
Ḳalmayam ben gedā bu dem nā-kām
- B_7b_1 İrişüp ḥānedān-ı ‘aşḳa hemān
Eyleyem cān-ı pākūmi ḳurbān
- Mazḥar-ı luṭf-i bā-kemālūñ olam
Lāyıḳ-ı şoḥbet-i visālūñ olam
- Dehenüm nice bir ola beste
Zıkr-i tevḥide eyle şāyeste
- Ya ilāhī be-ḥaḳḳ-ı zāt-ı cemīl
Ḳoma ben ḥāki böyle zār ü zelīl
- 220 Ḳudretūñ ḥaḳḳıçün k’ider peydā
İki ḥarf ile nice biñ dūnyā
- Başaruñ ḥaḳḳıçün ki zāhirdür
On sekizbiñ cihāna nāzırdur
- Sem‘ūñ içün ki istimā‘ eyler
Āh-ı ‘āşıḳ ne dem simā‘ eyler
- ‘Arşūñ içün ki böyle vālādur
Pāyesi menzil-i Mesīḥādur
- Melekūtuñ niyāzı ḥaḳḳı içün
Enbiyānuñ namāzı ḥaḳḳı içün

213b dūr-i: dūri Z

216b cān-ı pākūmi ḳurbān: cān ü pākūmi ḳurbān İ; cān-ı pāki anda revān Z

217b şoḥbet-i: şoḥbeti Z

218a/b-Z

222a/b-Z

223a ‘Arşūñ: Sem‘ün Z

- 225 Şafvet-i zāt-ı pāk-i Ādem için
 Huld-i a'lāda sürdüğü dem için
- Ve be-ḥaqq-ı ḥadākat-ı İdrīs
 Hikmet ile iderdi çün tedrīs
- 'Ömri için ki Nūḥuñ oldu dırāz
 Baḥr ü berde iderdi saña niyāz
- Zekeriyya için k'o miḥnet-bīn
 Anı katl eylemişdi düşmen-i dīn
- İ_9b_1 Ğarq-ı ḥūn itdi 'ālemi ḥūnı
 Toyladı ḥāki ni'met-i ḥūnı
- Z_8a_1 230 Giryesi ḥaqqıçün ki Ya'qūbuñ
 Oldı meftūnı derd ü āşūbuñ
- Gürg-i vaḥşī nübüvvetine güvāh
 Ki didi *lā-ilāhe illā'llāh*
- Ḥazret-i Yūsufuñ cemāli için
 Ḥüsn içinde olan kemāli için
- Ki anı bende kılduñ ey Yezdān
 Eyleduñ Mışra 'ākıbet sultān
- Faḥr-ı 'ālemdeki nübüvvet için
 Sākin-i şuffa-i risālet için
- B_8a_1 235 Āl ü aşḥāb-ı pür-şafāsı için
 Daḥı aḥbāb-ı bā-vefāsı için
- Dil-i 'āşıkdaki maḥabbet için
 Māh-rūlardaki leṭāfet için
- 'Ālī-i ḥaste-ḥāle eyle nazār
 Derd-i hecr itmesün o zāra zarar

225a zāt-ı pāk-i: pāk-i ḥaqq-ı Z/225b sürdüğü: ittüğü Z

226a ḥadākat: şadākat Z

228a Zekeriyya için k'o: Ve be ḥaqq-ı Ḥalīl-i / 228b Anı katl eylemişdi: Anı katl itmiş idi İ: Ki anı katl kıldı Z

229b ni'met-i: ni'met ü Z

230a Giryesi: Körpesi İ / 230b derd ü: derd-i Z

233a Ki anı bende kılduñ: Anı sen kılduñ āḥir Z

Mustafānuñ şerī‘ātın tutsun
‘Alemi sāyesinde hoş geçsün

Gündüzün şāyim ü gice kıyım
Vird idünsün şenāñı her dāyim

240 ‘İlmi günden güne ziyād olsun
Ma‘rifet birle nāmı yād olsun

Her ki āmīn diye işitse buña
Ġafara’llāhü zenbehü tarrā

DER-SEBEB-İ TE’LİF-İ KİTĀB VE MŪCİB-İ TAŞNİF-İ BELĀĠAT-NİŞĀB
ÇŪNĀNKİ VĀKİ‘-İ HĀL Ū AĦSEN-İ MAĦĀL-İ GEŞTE BŪD*

İ_10a_1

Söyle ey ‘andelīb-i gülşen-i rāz
Demidür ol biraz süĥan-perdāz

Kime āşüftesin ‘ayān eyle
Nice güldür anı beyān eyle

Naġamātuñla ‘ālemi pür kıl
İstimā‘ itsün anı her ‘ākıl

Z_8b_1

245 Kıağı gülşen güline ‘āşıkısın
‘Aşk tavrında böyle fāyıkısın

Āteş-endāz-ı ĥırmenuñ kimdür
Naġme-perdāz-ı gülşenuñ kimdür

Ne dūrür bunca āh ü zāra sebeb
Ne kılursın bu nāle ile taleb

Söyle kimsin şikāyetüñ kimden
Neredensin rivāyetüñ kimden

Vaĥtidür ‘aşkuñı ‘ayān eyle
Cümle āfāka dāstān eyle

239b Vird: Derd İ

* Başlık B, İ

242a rāz: zār B, İ

245a Kıağı: kıağı B, Z

247b nāle: nāme B

248b Neredensin: Niredensin Z

- 250 Kim olupdur sebeb bu te'lîfe
Bâ' iş olan nedür bu taşnîfe
- Neden oldu bu resme sa'y-ı cemîl
Cümle tahtîr kııl 'ale't-tafşîl
- Var idi bir laţîf maĥbûbum
Olmış idi cemâli mergûbum
- B_8b_1 Ya'ni kim var idi cihânda meger
Ĥûb-rûlarda bir perî-peyker
- Pâk idi zihni âb-ı şâfîveş
Ṭab'ı yanında zerre idi güneş
- 255 Kâmeti serv-i büstân-ı cinân
Ruĥ-ı rengîni bir gül-i ĥandân
- Olsa Yûsuf cemâline nigerân
Kul olurdu o şâha nice zamân
- Görse zûlfini Leylî-i maĥzûn
Ola zencîr-i 'aşkına Mecnûn
- İ_10b_1 Leb-i Şîrîni 'aşk ile nâ-çâr
Ṭatlu cânından eyleye bîzâr
- Görse 'Azrâ 'izâr-ı gülnârın
Kân ide nâĥun ile ruĥsârın
- 260 Ĥande kılsa olurdu ol ĥarrâ
'Ârızî üzre iki çeh peydâ
- Birisi menba'-ı zülâl-i vefâ
Biri âb-ı ĥayâta olmuş câ
- Laĥabı âftâb ü ĥulķı kerîm
Oldı nâm-ı şerîfi İbrâĥîm
- Aña ĥayetde 'âşık olmuşdum

252a/b -B,-İ

253a/b -Z

255a cinân: cihân Z, 255b rengîni: rengîn İ

258a Şîrîni: Şîrîn İ

262a/b -Z

- 'Aşk tavrında fāyık olmışdum
- Z_9a_1 Rūz ü şeb vaşlı ile hurrem idüm
Güyyā pādşāh-ı 'ālem idüm
- 265 Var idi dağı bir kimesne 'azīz
'Ālim ü kāmīl ü bir ehl-i temiz
- Mūnisüm idi ğam-gūsārüm idi
Dār-ı dünyāda yār-ı ğārüm idi
- Seyr-i bāğ itsem ansuzın ğülşen
Ġorinürdi ğözüme deşt-i miħen
- Ġande kim yārüm ile 'azm itsem
Ġasd idüp seyr ü soħbete ğitsem
- Hāzır idi yanumca sāye-mişāl
Bile giderdi ol ħuceste-ħişāl
- 270 Ġeçürürdüm anuñla eyyāmı
Ġoñül idi meĝer anuñ nāmı
- Didi bir ğün baña o bī-çāre
Mūbtelā vü ğarīb ü āvāre
- Almadın dāmenüñi dest-i ecel
İrmedin ħānedān-ı 'ömre ħalel
- İ_11a_1 Fülk-i tābūta rūzgār-ı kühen
Bādbān açmadın kefenlerden
- Ġāk ile çeşmüñ olmadın memlū
Ten ğubārı tağılmadın her sū
- 275 Aç ğözüñ ħ'āb-ı ğafleti terk it
'Aĝluñı dir bu ħayreti terk it
- Lāyık oldur ki yād ola nāmuñ
Geze elden ele ser-encāmuñ

267b deşt: nār İ

268b seyr ü: seyr-i Z

276a oldur ki: olursa Z, 276b Geze: gide İ, Z

Bile herkes senüñ fażiletüñi
Añlaya her ne ise udretüñi

amdü li'llāh ki nazma adirsin
Ehl-i 'irfān içinde māhirsin

amdü li'llāh feżāyilüñ bī-add
Ehl-i nazm içre yok saña mānend

280 udretüñ var ki nazm idüp ra'nā
İdesen ayda bir kitāb inşā

Vār iken sende kuvvet ü udret
Kendüñi itme böyle bī-himmet

Z_9b_1

Ne revādur ki aflet eylesesin
Buncılayın feżāhat eylesesin

'İlmüñi halka itmeyüp i'lām
Künc-i afletde alasin nā-kām

Kelimāt itmeyeydi ger bebgā
Olamıydı müdām şeker-ā

285 Nağme-sāz olmayaydı bülbül-i zār
İtmeyeydi ma'ārifin izhār

Rağbet olmazdı serçe deñlü aña
Yeri gülzār olur mıdı 'acabā

Bā-uşuş āftāb-ı bī-hem-tā
Gice gündüz senüñle hem-dem ola

Oluben vaşlı ile urrem ü şād
Olasın ayd-ı uşşadan āzād

İ_11b_1

Ne tarīķ ile vāşıl olduñ aña
N'ola ser-cümle eylesesñ inşā

278a/b -Z

279a/b -B, -İ

281a kuvvet ü udret: udret ü kuvvet Z

284a bebgā: beyzā Z, 284b Olamıydı: Olmayaydı B, Z

286a Rağbet: Nağme İ, 286b Yeri: yer Z

- 290 Nice ‘uṣṣāka ola vaṣla sebeb
Çekmeye derd-i firqat ile ta‘ab
- Saña dāyim ṣenālar eyleyeler
Gice gündüz du‘ālar eyleyeler
- B_9b_1 Didüm ey yār sözlerüñle beni
Eyledüñ gerçi ṣādmān ü ğanī
- Her ne didüñse bāṭın ü zāhir
Baña daḡı olup durur ḡāṭır
- Lik def‘-i kelāle çārem yok
İnfikāk-ı melāle çārem yok
- 295 Dide pür-ḡün ü ḡāṭırum māḡzūn
Oldı günden güne ğamum efzūn
- Nār-ı ğam sīnemi kebāb itdi
ḡānmānum yaḡup ḡarāb itdi
- Ḳaṣd idersem ger olmaġa ġūyā
Māni‘ olur bana ḡücūm-ı bükā
- Ta‘n-ı aġyār ü baḡt-ı nā-hemvār
Eyledi ben za‘īfi zār ü nizār
- Didi ḡāṣā ki olasın ‘ākil
Görmedüm bir senüñ gibi ġāfil
- Z_10a_1 300 ‘Acabā söz midür söyledüġüñ
Ne fikirdür hemiṣe eyledüġüñ
- Var iken vaṣl-ı yāre dermānuñ
Derd-i hecr ala mı giribānuñ
- Dil-berüñ kim senüñle hem-dem ola
Ne ‘aceb sende miḡnet ü ğam ola

290b derd-i: derd ü Z

292b Eyledüñ gerçi: İtdüñ ol dem ki Z

294b İnfikāk: infikāl Z

297b baña: aña İ; bükā: belā Z

298a/b -Z

301b hecr ala mı: hicrān ala: Z

- Ayda bir kerre görmege yāri
Cān virür āşık-ı dil-efgārı
- İ_12a_1 Vaşl-ı yār ile sen ki cān bulduñ
Şöyle beñzer ki rāyegān bulduñ
- 305 ‘Aklı dir başa olma rüsvāyī
Añma hergiz baña bu sevdāyı
- Didüm ey āb-rū-yı ehl-i kemāl
Kemālātuñdan irdi cāna zülāl
- Görme misin ki bülbül-i nālān
Seyr ider gül cemālını her ān
- Ĥurrem iken anuñ cemāli ile
Şād ü ĥandān iken vişāli ile
- Ĥār elinden niçün fiğān eyler
Ĝuşşasın ‘āleme beyān eyler
- 310 Didi ey yār sözlerüñ gerçek
Eylemez rind olan bu kışşada şek
- B_10a_1 Saña besdür cihānda bu kışşa
Rind iseñ al bu kışşadan ĥisse
- Bülbül-i nā-murād için aĥvāl
Söyledüñ her ne ise *mā-fi’l-bāl*
- Şāddur gerçi vuşlat-ı gül ile
LİK āfākı tutdı ğulgule
- ‘Aşkıñı ĥalkā dāstān itdi
Ĝuşşasın ‘āleme beyān itdi
- 315 Lāyık oldur ki sen de bülbülvār
İdesin sırr-ı ‘aşkıñı izhār

302b miñnet ü: miñnet-i B

310b Eylemez rind olan bu kışşada: İ‘timād eyledüm aña bī Z

311b Rind: Rinde İ

313a vuşlat-ı: vuşlatı Z

314a itdi: itdüñ Z / 314b Ĝuşşasın: Kışşasın Z; itdi: itdüñ Z

Rāz-ı pinhānuñı rivāyet idüp
Cem‘ idüp bir güzel hikāyet idüp

Z_10b_1

Eyle ‘aşk ehline idüp taḥrīr
Cümle *mā fi’zāmīrūñi* taḥrīr

Bu naṣīhatle bī-ğam itdi beni
Kelimātumla mülzem itdi beni

İ_12b_1

Elüme ḥāme aldum āḥir-i kār
Eyledüm bu kitābı naḡş u nigār

320 Yüz urup āstān-ı mevlāya
Diledüm yalvarup bu ser-māye

Olmaya bī-revāc ü bī-ḳıymet
Ola manzūr-ı dīde-i rağbet

Bikr-i ma‘nāsı ola cilve-nümā
İrmeye dāmenine dest-i ḥaṭā

BU DĀSTĀN-I DİL-SĪTĀN Ü ‘İBRET-NÜMÜN Ü EFSĀNE-İ CĀN-GÜDĀZ Ü
PÜR-FÜSÜNÜÑ MEBDE-İ ḤİKMET-ENGİZ Ü İNŞĀ-I NİKĀT-ĀMİZİDÜR*

‘Ālem-i ‘aşk özge ‘ālemdür
Ki iren aña şāh-ı a‘zamdur

Ḳulzüm-i ‘aşk itse ger tuğyān
Ĝarḳ ola bir dem içre kevn ü mekān

325 ‘Aşk bir gevher-i girān-māye
Aña cāndur meger ki ser-māye

Buramaz kimse pençesin ‘aşkuñ
Yemeyince tabancasın ‘aşkuñ

‘Aşk ger ḥamle eylese çün şīr
Olamaz iḥtiyār aña zencīr

B_10b_1

Lezzeti zehr-i ğamla ālūde
Zararı dehri ğarḳ ider sūda

319b u: -Z

322b dāmenine: dānesine Z

*Başlık Z

323b Ki: Kim B

327b iḥtiyār aña: aña iḥtiyār Z

Bir hümādur ki ‘aşk bî-pāye
Degme bir şaḥṣa şalmaya sāye

330 ‘Aşk ile hem-dem olmasa insān
Beñzer ol cisme kim ola bî-cān

‘Ārif oldur ki ḳalbini çün zer
Āteş-i ‘aşk içinde ḳāl eyler

İ_13a_1
Z_11a_1

Cān virüp ‘aşk yolına rindān
Rāyegāndur diyü olur ḥandān

Var ise zerre deñlü idraküñ
Bād-ı rıḥlet tağıtmadın ḥāküñ

Sen de bir āftāba sūzān ol
Māhveş Mihr ile pūyān ol

335 Dil-i tāriki rüşenā ḳılsun
Ḥāne-i ḳalbi pūr-ziyā ḳılsun

Gün gibi sīneñi idüp pūr-nūr
Eylesün Māhveş seni meşḥūr

Yād ola dāstānuñ illerde
Ser-güzeştüñ oḳına dillerde

‘Aşk ile hem-dem olmasa Ferhād
Nām-ı Şīrīn ile olur mıdı yād

Vādi-i ‘aşka düşmese Mecnūn
Zülf-i Leylāya olmasa meftūn

340 Deşt-peymā olur mıdı her dem
Rāh-ı tecrīde başmayaydı ḳadem

‘Ayn-ı ‘ibretle gör Züleyḥāyı
Āftāb iken ol dil-ārāyı

Yūsufuñ ‘aşḳına esīr oldı
Hem-demi nāle vü nefir oldı

332a yolına: yolına her B; rindān: yezdān Z

340a her: meh İ

Zen iken ol hümā gibi mestūr
Oldı ‘aşq ile gün gibi meşhūr

Saña lāyık mı merd iken yārā
Olasın bī-niṣān ü bī-sevdā

345 ‘Āşık ol ‘aşkuñı hikāyet kııl
Gāh medḥ eyle gāh şikāyet kııl

Ḥalka arz eyleyüp rivāyet ile
Bildür aḥvālūñi nezāket ile

İ_13b_1
B_11a_1

Āftābuñ cemālini medḥ it
Ḥüsn içinde kemālini medḥ it

Aña Māhuñ fütāde olduğını
Derd-i ‘aşkına çāre bulduğını

Z_11b_1

Naş idüp cümle dāstān eyle
‘Āşikuñ ‘aşkıñı beyān eyle

350 Bülbül-i hoş-nevā-yı bāğ-ı zamīr
Sözi bu yüzden eyledi ta‘bīr

Didi kim rüzgār-ı şābıkda
Ya‘nī kim zümre-i ḥalāyıkda

Var idi bir şeh-i felek-rif ‘at
Müntehā-kāmet ü melek-siret

Şāh-ı leşker-keş ü kevākib-keş
Şād-kām ü kabā-yı mātem-zeş

Milket-i ḥüsne pādşāh idi ol
Ḥüsrev-i āsmān-penāh idi ol

355 Ruḥlarından irerdi ‘āleme fer
Kereminden düşerdi baḥre durer

345a hikāyet: rivāyet B, İ

348b ‘aşkına: ‘aşq ile İ

350a zamīr: şafir Z

353a/b Z’de bir beyit sonra/353b zeş: veş Z

354a/b Z’de bir beyit önce

Reşçāt-ı güher-kef-i bārī
Dürleriyle yarattı gülzārı

Devr-i cūdında āsmān ü zemīn
Giydiler cümle hıl‘at-i zerrīn

‘Ahd-i ‘adlinde kalmadı bir zāt
Zulmet içre meger āb-ı hayāt

Luţfın añup kimesne şerminden
Baķamazdı yüzine germinden

360 Hüsñ ü hulķ ü cemāl ehli idi
‘İlm ü fażl ü kerem ehli idi

İ_14a_1

Şāh idi gerçi ol huceste-ħişāl
Līk yerdeydi yüzi sāye-mişāl

Eylemişdi o şāh-ı sīmīn-ber
Cümle şemsü’l-ma‘ārifi ez-ber

Hāşılı behcetine gāyet yok
‘İlm ü fażlına hiç nihāyet yok

İtdi Bircīsi kādī-i eflāk
Rāh-ı ‘adlini tā ki eyleye pāk

B_11b_1

365 Oldı Mirrīh anuñ silahdārı
Bilesince yürürdi her-bārı

Zer kalem aluben ‘Utārid ele
Hük-m-i şulţānı naķş ider cümle

Zühāl olup ķapusına derbān
Hıfz ider āstānını her ān

Zühre çengin alup zārīfāne
Muţrib olmuşdı bezm-i şulţāna

Z_12a_1

Var idi daħı bī-nihāye gulām
Her biri burc-i hüsne bedr-i tamām

356a/b -Z

360a/b -Z; 360a ü: -İ

361a/b -Z; 361b Līk yerdeydi yüzi: Yüzi yerdeydi līk İ

364a Bircīsi: Bircīs Z

- 370 Birgün ol āftāb-ı hüsñ ü bahā
Seyre ‘azm eyledi tek ü tenhā
- Aldı başına tēc-ı zerrīnin
Ḥam idüp ebruvān-ı pür-çīnin
- Giydi egnine cāme-i dībā
Bī-naẓīr ü şebīh ü bī-hem-tā
- Ṭağıdup sırma saçların yüzine
Nāz ile çekdi sürmesin gözine
- Rūḥ-ı rengīnin itdi perde-güşā
Bilmeyenler şafağ şanur yārā
- 375 Ele mir’āt alup o dem nā-gāh
Germ olup gün yüzine itdi nigāh
- İ_14b_1 Gördi irmiş kemāle hüsñ ü cemāl
Nağş yok behcetinde bir mişḳāl
- Ḳāmeti serv-i ser-firāz olmuş
Ruḥı gül-berg-i bāğ-ı nāz olmuş
- Görmemiş leblerini ‘ayn-ı zülāl
Belini kucmamış meger ki ḥayāl
- Ḥāb-ı nāz içre çeşmi nergisvār
Olmamış daḥı bir nefes bīdār
- 380 Didi ey şāni’ ü semī’ ü başīr
Ḥālīḳ ü ‘ālim ü raḥīm ü ḳadīr
- Beni kim hüsñ ile idüp mümtāz
Eyledüñ pādşāh-ı milket-i nāz
- Oldı ḥaddüm ki bir gül-i ḥandān

370a ü: -Z

374a rengīnin: rengīn İ, 374b yārā: maḥzā Z

375b gün:-B

376a/b: Z’de bir beyit sonra

377a/b: Z’de bir beyit önce; 377b gül-berg: gül-reng Z; nāz: zār İ

379a çeşmi: çeşm Z

380a şāni’ ü: şāni’-i İ

- Yoğ mıdur aña bülbül-i nālān
- Zülfümi çünki eyledüñ zencir
'Acabā kim oluptur aña esir
- B_12a_1 Leb-i şirīnime kanı Ferhād
Yoğ mı mürğ-i cefāya bir şayyād
- 385 Görse Leylā olur baña meftūn
Kanı zencir-i 'aşkuma Mecnūn
- Z_12b_1 Māh-ı hüsni anuñ tamām olmaz
Aña kim 'aşık-ı be-nām olmaz
- Dest-i şarrāfa girmeyince güher
İ'tibār olmaz aña zerre kadar
- Bilünür mi derūnı bīrūnı
Miheke urmayınca alṭunı
- Nām-ı Şirīn müdām olur mıdı yād
Aña āşufte olmasa Ferhād
- 390 Kimse Leylādan olmadı āgāh
'Aşık-ı Mecnūna olmayınca güvāh
- İ_15a_1 Şem'-i hüsnum ki ola nūr-efzā
Aña pervāne olmaya ne revā
- Bu tarīk ile çün o ferruḡ-zād
Cānib-i Hākka eyledi feryād
- Hākḡ anuñ hācetin devā itdi
Māhı ol Mihre mübtelā itdi
- Ya'nī kim var idi bir üftāde
Yoğ idi mişli dār-ı dünyāda

386b 'aşık-ı: 'aşıkı Z

387b bile: zerre Z

388a derūnı: derūn ü İ: derūn B

391a hüsnum: hüsni Z

393a devā: revā Z,B /393b Māhı ol Mihre: Māha ol Mihri Z

- 395 ‘İlm bir kân idi ol anda güher
Ma‘rifet gülşeniydi ol gül-i ter
- Mâh idi nâmı ol dil-ârânuñ
Şem‘-i bezmiydi ehl-i irfânuñ
- İ_15b_1 Meger ol gün o Mâh-ı bî-çâre
Geşt iderken cihâni âvâre
- Nâ-gehân çeşmi Mihre tûş oldu
‘Aklı gitdi biraz hamûş oldu
- Ĥâb-ı hayretten oldu çün bîdâr
Gördi bir âftâb-ı hoş-reftâr
- 400 Nûr-ı Haqqâ tabî‘atı mazhar
‘Ârızı ‘âleme ziyâ-güster
- Bî-naẓîr ü şebîh ü bî-mânend
Mişli yok dehr içinde bir ferzend
- Taht-ı behcetde pādşâh imiş ol
Ĥüsrev-i âsmân-penâh imiş ol
- B_12b_1 İremez burcına kemend-i ‘uqûl
Z_13a_1 İdemez menziline kimse duĥûl
- Nergisini mûkaĥĥal eylemiş ol
Zînetini mükemmel eylemiş ol
- 405 Farqına zer külâhını almış
Ruĥına şırma saçların şalmış
- Giymiş engine ĥıl‘ât-ı zerrîn
‘Âlemi seyr ider o şâh-ı güzîn
- Mâh çün gördi gün cemâlin anuñ
Ârzu eyledi vişâlin anuñ
- Düşdi sevdâsına olup fi‘l-ĥâl

395a ol anda güher: aña o güher Z

398a Mihre tûş: aña duş Z

401b dehr: ĥüsn Z

407a gün: bu B, İ

‘Aşk ı ile derūnı māl-ā-māl

Āteş-i ‘aşkı yakdı cānında
Vird idindi bunı zebānında

GAZEL-İ MÜNĀSĪB-İ HĀL*
410 Devlet anuñ ki oldu server-i ‘aşk
Sāye şaldı başına efsar-i ‘aşk

İ_16a_1 Dāğlar haymedür şehā yer yer
Sīne sahnında kondı leşker-i ‘aşk

Dīde ol āftāba tūş olalı
Qalbūmi rüşen itdi aḥter-i ‘aşk

Her kişi ‘aşka mübtelā olamaz
Degme kānda olur mı gevher-i ‘aşk

Hāşılı pādşāh-ı ‘ālemdür
Qangı ‘ākıl ki oldu çāker-i ‘aşk

‘AŞK ĀTEŞİ MĀHA TE’ŞİR İDÜP GÜNDEM GÜNE ZARİR OLDUĞI ‘ĀKİBET
MİHRİ HAQKA BENÜM HĀLÜMDEN HĀBİR İT DİYÜ NİYĀZ KILDUĞIDUR*

415 ‘Aşkuñ evvelleri şafā görünür
Āhiri miḥnet ü cefā görünür

Uğrasa ‘aşka merd-i hikmet-dān
Gence irdüm diyü olur ḥandān

Z_13b_1 Soñra eyler ğam anı pīr-i zarīr
Cānına ‘aşk odı ider te’şir

Münkir olma şaқın bu ḥālāte
‘Aşq beñzer hemān şu mir’āte

‘Arz ider gāh ‘arız-ı yarı
Gösterür gāh şekl-i ağıyārı

408a: b Z, 408b: a Z

* Başlık B

411a yer yer: bir bir İ

412a dīde: didi B / 412b Qalbūmi rüşen itdi: Rüşen eyledi qalbi B

413a olamaz: olmaz İ, Z

* Başlık Z

418b şu: bu İ

- B_13a_1 420 Ādemi ‘aşk bir hayāl eyler
Çāmetin bār-ı ğamla dāl eyler
- Düşürür derd-i hecre haste kıılır
Hātırın seng-i ğam şikeste kıılır
- Şararur beñzi ğuşşa çekmekden
Beñzeyüp nāle nāle etmekden
- Rūz u şeb hem-demi fiġānı olur
Çuvveti āhir olduğunca solur
- İ_16b_1 İrmeyince vişāle şād olmaz
Ġuşşadan haste göñli yād olmaz
- 425 Māh çün Mihre mübtelā oldu
Derd-i ‘aşkına āşinā oldu
- Baġrı pür-ġūn ü ħātırı maġzūn
Oldı günden güne belāsı fūzūn
- Çāmetin iki bükdi bār-ı belā
Dāl olup derdine hücūm-ı bükā
- Bedr iken māh ħüsni oldu hilāl
Çāmeti kaşı gibi egri hayāl
- Dāġ yaġdı tenine lāle gibi
Gözi yaşın aġıtdı jāle gibi
- 430 Dāmen-i çarġı yaşı al itdi
Anı gören şafaġ hayāl itdi
- Dūdıdur ka‘r-ı dilden eyledi āh
Şanmasunlar anı ğamām-ı siyāh
- Çatarāt-ı sirişkidür ki düşer
Görünen cā-be-cā degül aġter

423a fiġānı: fiġān B

424b göñli yād: dil āzād Z

427b bükā: cefā: Z

431b ğamām: ‘ummān B

432a ki: -B

- Dimesünler ki hâledür anı
Halka-i ‘aşka geçdi gerdanı
- Z_14a_1 Āh-ı âteş-feşanıdur her şeb
Nāmı anuñ şihāb ola ne ‘aceb
- 435 Gözi yaşı revān olur her an
Dökülenler degül dūrür bārān
- Gūş iden nālesini ra’d añlar
Her ne dem āh idüp figān eyler
- Dehenin açduğunca od saçılır
Berķ şanur anı gören kaçınur
- Niceler hūsnine olurken esīr
Ne ‘aceb aña bend ura taķdır
- İ_17a_1
B_13b_1 Ağzın açmağa eyler iken nāz
Nāle ile nedür bu gūne niyāz
- 440 İller andan iderken istimdād
Kimden eyler ki şimdi ol feryād
- Gitdügünce gamı ziyād oldı
Şādlıķdan çeküldi yād oldı
- Giceler şubha dek olup bīdār
Geşt iderdi cihānı zār ü nizār
- Gördi derdine olmadı dermān
Ne ķadar itdi ise āh ü figān
- Hākķa yüz tıtdı ve niyāz itdi
Hālın ağlavdı keşf-i rāz itdi
- BĪ-NĪYĀZA NĪYĀZ*
- 445 Didi ey derdi halk iden Mevlā
Yine senden irer bu cāna şifā

433b geçdi: çekdi: Z

435a yaşı: anuñ Z; Dökülenler: Saçılanlar Z

438a Niceler: Goncalar Z

439b gūne: resme Z

* Başlık Z

445a derdi: derd Z

Ḳuvvetüm gitdi ḥaste-ḥāl oldum
Şabr ise yitdi bî-mecāl oldum

Bu belāya nihāyet olmaz mı
Yoḥsa bu derde ḡāyet olmaz mı

Şeb-i hicrāna intihā yok mı
Şubḥ-ı vaşla ya ibtidā yok mı

Ṭāḳatüm ṭāḳ olup zebūn oldum
Eşk-i çeşmümle ḡarḳ-ı ḥūn oldum

Z_14b_1 450 Baḥt ise tār ü yār ise ser-keş
Ḥānmānum kül itdi bu āteş

Bilmezem gökde mi ya yirde miyin
Ḳa‘r-ı deryāda yoḥsa mürde miyin

Ṭoḡmayaydum n’olaydı māderden
Kāşḳī gelmeyeydüm ‘āleme ben

Görmeyeydi ol āftābı gözüm
Od şaçar mıydı çāḳ bu deñlü sözüm

İ_17b_1 Böyle şeb-gīr olur mıdım her şeb
Çekmez idüm bu resme cevr ü ta‘ab

455 Ağlamazdum bu deñlü giryem için
Ġam yimezdüm bunuñ gibi ġam için

Bilse aḥvālümü o şāh-ı be-nām
Eylesem aña derdümü i‘lām

Ola kim ide idi derde devā
Böyle zār itmeyeydi şubḥ ü mesā

B_14a_1 Ḥālüme yā ilāhī eyle nigāh
Yok durur senden özge baña penāh

Āftābuñ cemālini göster
Çeşm-i ġam dīdem itsün aña naẓar

446b yitdi: gitdi Z

451a Bilmezem: Bilmezim Z / 451b mürde: yerde B, İ; yoḥsa: yoksa B

453b çāḳ: çāḳ Z

460 ‘Arz idem hālümü o şultāna
Ola ki raḥm idüp bu giryāna

Umaram vaşla irgüre şāyed
Dil-i bīmārum eyleye bī-derd

İrgüre hānedān-ı vuşlatına
Cânımı lāyık ide hıżmetine

Eylemezseñ bu nālišüm ışğa
Oluram miḥnet ile vāveylā

MĀH-I BĪ-ÇĀRENÜŃ HĀCETİ REVĀ OLDUĞI VE TEBDİL-İ ŞÜRETLE ĞARBA
GİDERKEN MİHR-İ ‘ĀLĪ-ŞĀNA BULUŞUP ‘ARZ-I HĀL KILDUĞI MİHRÜŃ
DAĖİ DERÜNI MERĖAMET NŪRI TOLDUĞIDUR Kİ ZĪKR OLINUR*

Hāşe li’llāh ki nāle ide melül
Anı güş eylemeye sem‘-i қаbül

Z_15a_1 465 Yalvarup Hāḫḫa aĝlasa hālin
Söylese her ne ise aḫvālin

Güş idüp anı güş-ı rāḥmet ile
Nażar eyler o zāra şefḫat ile

İ_18a_1 Ne murād idünürse ser-tā-pā
Yarlıĝar cümlesin ider ışğa

Utanup nālišiyle āhından
Geçer anuñ ḫamu günāhından

Bu ne ḫālet dūrür ki bār-ı Hūdā
Eyleye ḫullarından istiḫyā

470 İrgürür ‘āḫibet murāda anı
Ḳomayıp dāyimā recāda anı

Göstere yārinüñ cemālin āña
Eyleyüp derd-i firḫatine devā

461a/b -B,-İ

462a/b -Z

* Başlık Z

470a/b -B, -İ

471a Göstere: Gösterür Z

Diñlede yāre ‘arz-ı hālın anuñ
Bildire ‘aşq ile kemālin anuñ

Çünki Māh eyledi Hudāya niyāz
‘Arz idüp riķkat ile sūz u güdāz

Hācetini revā görüp ol şāh
Andan ol Mihri eyledi āgāh

475 Yine bir gün ki āftāb-ı cihān
Seyre çıķdı olup biraz pūyān

Şarķdan ğarba ‘azm idüp o cemil
İtdi fi’l-hāl şūretin tebdil

B_14b_1

Geşt ide ‘ālemi zerāfet ile
Çok seyāhat ide nezāket ile

Bilmeye kimse pādşāh idügün
Hürsev-i çarķ-ı bārgāh idügün

Eyleye milket-i zemīne nüzul
Nicedür hep teccessüs ile ol

480 Göre kimse şikāyet eyler mi
Cüd ü ‘adlin hikāyet eyler mi

Kim ola cevr idüp aña gerdün
Künc-i zulmetde ğala zār ü zebün

Z_15b_1

Şemle şarındı hırķa-pūş oldu
Bir gedāya dönüp hamūş oldu

İ_18b_1

Eline bir çerāğ alup fi’l-hāl
Cānib-i ğarba itdi isti‘cāl

Ṭolnup dīdeden idüp rıķlet
İndi şehr-i zemīne sāye-şifat

472a Diñlede: Diñledür Z / 472b Bildire: Bildirür Z

476a ‘azm idüp o cemil: itmege taḥvīl Z

477b Çok: Çün B

479a milket-i: felekten Z / 479b ile: eyleye Z

480b Cüd: Cevr B, İ

484b İndi: İtdi: Z; sāye-şifat: seyāhat Z

- 485 Cāygāhını der-kenār itdi
Anda bir tekyede qarār itdi
- Meger o derdmend-i bī-dermān
Geşt iderken cihānı ser-gerdān
- Ya'nī Māh-ı felek-zede nā-gāh
Gözi tūş oldu itdi aña nigāh
- Qalbi şād oldu rüyı ferhunde
Aḡter-i baḡtı toğdı tābende
- İ_19a_1 Nūr-ı şevk itdi sīnesin rūşen
Bırağup eşk-i çeşmini gözden
- 490 Haḡḡa ḡamd eyleyüp şenā kıldı
Zann idüp āftāb imiş bildi
- Didi ey kara baḡtumın nūrı
Rūşen itdūñ bu qalb-i deycūrı
- ḡamdü li'llāh cemālūñi gördüm
Şād ü ḡandan olup şafā sürdüm
- Bir nefes diñle ey emīr-i be-nām
İdeyin saña ḡālūmi i'lām
- Seng-i ḡam ḡatırum şikest itdi
Göñlūmi cām-ı ḡuşşa mest itdi
- 495 Yürürüm gündüz olsa na'ra-zenān
Gice āteş-feşān ü cāme der-ān
- B_15a_1 Zā'fdan bir hilāle döndi tenüm
Şararup ḡuşşa çekmeden bedenüm
- Tutdı āfāḡı āhımuñ dūdı
Felegūñ nālem oldu merdūdı
- Giceler şubḡ olınca pūyānım

486a ü: -Z

487a Māh-ı felek-zede: ol Māha felekde Z / 487b itdi aña: aña itdi Z

488b Aḡter-i: Aḡteri Z

495a olsa na'ra-zenān: oldıgıncā nihān Z

- Gāh nālān ü gāh giryānım
- Z_16a_1 Nālişüm itdi uyğudan bīzār
Çeşm-i encüm şabağa dek bīdār
- 500 Sūz-ı āhum sipihre āteş urur
Şanmasunlar şafağ durur ki tūrur
- Bilmezem āh ü zārımı nideyin
Baht-ı nā-sāzkārımı nideyin
- Vāz geldüm hemīşe birlikden
Yegdūr ölmek baña bu dirlikden
- Münhasıfdūr sitāre-i bahtum
Nerm olmaz bu t̄ali‘-i sahtum
- İ_19b_1 Ya beni vaşlun ile kıl hurrem
Ya gel öldür vücūdum eyle ‘adem
- 505 Beni vaşlunla n’ola şād itseñ
Gāh geh mihrüñ ile yād itseñ
- Seni kim itdi ise böyle cemīl
Beni anuñ haqıçün itme zelil
- Dil-rübālar egerçi ser-keş olur
Āh-ı ‘āşık veli pūr-āteş olur
- İrişüp qalbine bi-emr-i qadīr
Yāre günden güne ider te’sīr
- Çün işitdi bu sözleri Hūrşīd
Nūr-ı şefkat dilinde oldı bedīd
- 510 Şād olup minnet itdi Allāha
T̄alib oldı hemān o dem Māha

499a bīzār: bīdār Z

501a Bilmezem: Bilmezin Z

505b geh: gāh Z

507b veli pūr-āteş: velik āteş Z

510b T̄alib: ‘Āşık Z

Ḥüblük lîk iktizâ itdi
Yüz çevirdi ḥurâm idüp gitdi

Ger cefâ-pîşe olmasa dil-ber
Ḥâşıl itmez şu servdür ki şemer

Mâh-ı bî-çâre kaldı dem-beste
Oldı evvelkiden beter ḥaste

Gül dilerken naşîbi ḥâr oldı
Ḥuld umarken mekânı nâr oldı

B_15b_1 515 Āh idüp düşdi ḥâlet-i vecde
Yüzi üstine eyledi secde

Z_16b_1 ‘Aql ise gitdi şabr ise yitdi
Yârdan dūr olup işi bitdi

Bend urup gerdenine hâle ile
Eglenürdi bu resme nâle ile

İ_20a_1 ĠAZEL*
Āh kim yüz çevirdi cānānum
Bağmadı baña mihr-i raḥşānum

Aḥter-i baḥtum olmadı tābān
Kaldı zulumetde bu dil ü cānum

520 Dehri bir gün ider ġarîḳ ü ḥarîḳ
Eşk-i çeşmümle āh-ı sūzānum

Gezerem şubḥ olunca nâle-künān
Ḥalkı uyutmaz āh ü efgānum

Ölmege cān virür bu ḥaste-göñül
Derd-i hecr alalı girîbānum

MĀH-I ŞEB-GİRİ ḤUSŪF NĀM BİR ‘ASES TŪTUP ĀSTĀNE-İ BİRCİSE
GETÜRDİĞİ BİRCİS DAḤİ ANUÑ ḤĀLİN MİHR-İ ‘ĀLĪ-ŞĀNA BİLDÜRŪP NŪR-I
ŞEFKATİNE MAZHAR DÜŞŪP REHĀ İTDÜRDÜĞİDÜR*

512b şu: -Z

514a naşîbi: yaqîni Z

* Başlık B

519a Aḥter-i: Aḥteri Z

* Başlık Z

Zulmet-i cehle düşmesün cānuñ
'Ases-i nefse virme dāmānuñ

Pāsbān-ı belādan eyle hāzer
Saña irgürmesün ğam ile zarar

525 Evc-i rif'atde eyledüñse maķar
İtme 'aynüm ħarīm-i ğayra nazār

Şanma ħālī dūrür bu 'arşa-i pāk
Gezme her dem göğüs gerüp bī-bāk

Nā-gehān bir belāya uğrarsın
Ne belā iftirāya uğrarsın

Şarı lup dāmenüñne dest-i 'ases
İledüp menzilüñ ider maķbes

Z_17a1 Çāre yoķdır gide göñülden o derd
Ĝam yüzün itmeyince zer gibi zerd

İ_20b_1 530 Çünki Meh oldu yārdān mehcūr
İrdi baķtı gibi şeb-i deycūr

Didi baķtum mısın nesin ey şeb
Tīre-dīllik nedür kim oldu sebeb

B_16a_1 Tālī'üm gibi yoķsa ħ'ābuñdan
Dūr mı düşdüñ āftābundan

Benüm için mi mātemün aya
Ne giyersin bu resme tīre-ķabā

'Ālemi ħ'āba virdi efsūnuñ
Nice bilmem derün ü bīrūnuñ

535 Rāzuñı söyle baña itme nihān
Ola kim derdüñe ķılam dermān

İrgürem şubķ-ı vaşl-ı cānāna
Dūr idem bu leyāl-ı hicrāna

523a Zulmet-i: Zulmet ü Z

529a O belādan ħalāşa yoķdur bend Z

531b Cümle ğıydüklerüñ siyāhdur hep Z

Göñline girdi itdi gerçi niyâz
Lîk şeb añâ hergiz açmadı râz

Didi hâlinden olmadum âgâh
Çorqaram kim ola raqîb-i siyâh

Ne belâ-yı siyâh olur bu baña
Ki qomaz bir nefes beni tenhâ

540 Bu gam ü guşsa ile ol süzân
Başladı yine âh ü zâra hemân

Dūd-ı âhı sipihri kıldı kebūd
Arada kendin eyledi mefķūd

Gezer iken bu hâl ile ol Mâh
Dâmenin aldı bir ‘ases nâ-gâh

Meger anuñ Hüsuf idi nâmı
Şeb-rev isterdi geşt idüp şâmı

Didi sen kim bu resme kec ersen
Toğrisin söyle düzde beñzersen

İ_21a_1 545 Ne umarsın bu burca çıqmaqdan
Gizlüce hânedâna baqmaqdan

Z_17b_1 Ya nedür bu elüñdeki fânüs
Muhtemeldür ki olasın cäsüs

Çarazuñ âteş urmadur şehre
Bulamazsın bu hileden behre

Kec dinilse ‘aceb midir ki añâ
Şekl-i ebrüsü egridür zîrâ

N’ola eçrâfa eyler ise nazâr
Ki gözi âftâbını gözler

539b beni: seni Z

541b mefķūd: maqşūd Z

544a kec: kim Z

547b Bulamazsın: Göremezsın Z

548a ki: -B

- 550 Od urur şehre dinilürse sezā
Ki olupdur cihāna nūr-efzā
- İ_21b_1 Sürüyüp anı eyleyüp pā-māl
B_16b_1 Geldi Bircīs eşigine fi'l-ḥāl
- Eyledi anda cümlesin taqrīr
Her ne kim kendi itdise tedbīr
- Çün işitdi bu sözleri Bircīs
Didi hiç yok mı saña yār-ı enīs
- SU'ĀL Ü CEVĀB*
- Didi Meh kimse baña yār olmaz
'Aşqdan ğayrı ğam-güsār olmaz
- 555 Didi bu burca kim çıkardı seni
Didi Meh dūd-ı āhımuñ reseni
- Didi ḳaddüñ ne için oldu hilāl
Didi cānumdadır ḫayāl-i vişāl
- Didi beñzüñ neden ki oldu şaru
Didi firḳatden olmışam şayru
- Didi boynuña kimden irdi bu bend
Didi ğisū-yı dil-ber itdi kemend
- Didi rüyuñ kim itdi reng-i Ḥabeş
Didi yaḳdı seferde anı güneş
- 560 Didi ḳandan gelürsen ey dil-ber
Didi gezdüm belā yolın ekşer
- Görđi kim 'aşḳa mübtelā imiş ol
Ma'rifet ehli bir gedā imiş ol
- Z_18a_1 Şordı ser-cümle nicedür aḫvāl
Merḫamet ḳıldı ol ḫuceste-ḫişāl

553b yār-ı: yār ü B yār: bār Z

* Başlık Z

556a ne için: ya niçün: Z

557b firḳatden: firḳatde Z

560a dil-ber: mehter Z

- Didi bir ‘āşık-ı felek-zedeyüm
Mest-i ‘aşkum esîr-i meygedeyüm
- Dün ü gün hem-demüm figānumdur
Ġam ile ġuşsa kût-ı cānumdur
- 565 Bülbülüm ġülşenümden ayrıldum
Dāneyem ġırmenümden ayrıldum
- İ_22a_1 Ben o dīvāneyem ki şubḥ u mesā
Eylerem sāye-i hümāyı ricā
- Benem ol mübtelā ki çarḥ-ı felek
‘İşretüm kāseseine katdı şerenk
- Ben o pervāneyem ki bî-çāre
Nūr umup cānını atar nāra
- Tek ü pūyum zemīni muġber ider
Ġuş-ı Kerrübı nālem eyler kerr
- B_17a_1 570 Bilmezem derdüme ne çāre kılam
Nice bir sīnemi dü-pāre kılam
- Dil-berüm pādşāh-ı ‘ālemdür
Mülk-i behcet aña müsellemdür
- Ben isem bir ḥaķır ü āşüfte
Miḥnet ü derd ü ġamla ālüfte
- Fi’l-meşel ben gedāya bezm-i vişāl
Ġök yere inme gibi oldu muḥāl
- Nāmına āftāb dirler anuñ
Keremin bî-ḥisāb dirler anuñ
- 575 Lîk ben zerresi ġarībāne
‘Arz-ı ḥāl eyledüm o şultāna
- Ġuş idüp yüz çevirdi kıldı mürür

567a çarḥ-ı felek: devr-i felek Z: çarḥ-ı pelenk İ / 567b şerenk: serenk İ, Z

569a zemīni muġber ider: zemīn-i muġberdür Z / 569b nālem: tā kim B

572a ḥaķır: faķır B

574a/b -B, -İ

- Şanki cānum bedenden itdi ‘ubūr
- Ol zamāndan berü fiğān iderem
Gözlerüm yaşını revān iderem
- Geşt iderken bu hāl ile pür-gam
Bu kişi aldı dāmenüm muḥkem
- Z_18b_1 Sürüyüp yire pāy-māl itdi
Getürüp saña ‘arz-ı hāl itdi
- 580 Gördi Bircīs anuñ melāmetini
Āteş-i ‘aşk ile ḥarāretini
- Didi şimden girü sen olma melül
Ola kim bulasın o şāha vüşül
- İ_22b_1 Ğam yeme çekdüğüñ cefālārına
İresen ‘āķıbet vefālārına
- Bal yinmez belāsız ey miskin
Bu kadar firķat için olma ḥazīn
- İricek vaşlına anuñ bu cefā
Saña bir günce gelmeye ķat‘ā
- 585 Genc uman künci cāygāh idünür
Cāh umanlar yirini çāh idünür
- Nice gözyaşın itmeyince biḥār
Ḥāşıl eyler mi bir dür-i şehvār
- Āteşe yanmayunca pervāne
İrişür mi vişāl-i cānāna
- Güşe-i hecre olmayan ķāyıl
Bezm-i cānāna ola mı vāşıl

576a kıldı: itdi Z; mürür: fūrūr B / 576b Şanki cānum bedenden: Eyle şandum ki cānum Z

578b Bu: Bir Z

579a yire: beni Z; itdi: oldı İ

581b bulasın: olasın Z

583b Bu meşeldür didiler ehl-i yakīn Z

586a gözyaşın: gözyaşını B, İ; itmeyince: olmayınca İ, Z / 586b dür-i: dürü Z

587a Āteşe: Āteş İ

588a/b -Z

Çünkü Māh itdi bu naşīhati gūş
Oldı deryā-yı rāhatı pür-cūş

B_17b_1 590 Fikr-i Bircīse oldı minnetdār
Diñle gör nice olur aḫir-i kār

BİRCİS MİHR-İ ‘ALİ-ŞĀNA MİNNET İDÜP MİHR DAHI AÑA İHSĀN
İTDÜGİDÜR*

Çünkü Bircīs baqdı bu ḫāle
Merḫamet eyleyüp o pā-māle

İtdi fi'l-ḫāl ‘azm-i dergeh-i şāh
Eyleye ta bu kışşadan āgāh

Geldi çün āftāba buldı vüşül
Didi ey şāh-ı zümre-i ma‘ḫül

Bir ḫuluñ var ğarīb ü āvāre
Derd-i ‘aşḫuñla zār ü bī-çāre

595 Tīr-i āhından āsmān sufte
Nālesi ḫalkı eylemez ḫufte

İ_23a_1 Dāmen-ālūde mest-i ‘aşḫ olmuş
Bağrı ḫūn-ı firākla ḫolmuş

Z_19a_1 Cümle ‘ālem anuñ ferāmūşı
Pend gūş eylemez ebed gūşı

Ḳanlu yaşı revān olur silmez
Ayağun ḫanda başduğun bilmez

Gāh ğamdan hilāl olur bedeni
Şararur geh ḫayāl olur bedeni

600 Ne revādur ki ey şeh-i ḫoş-ḫāl
Ḳuluñ olanı ide ğam pā-māl

Dermendüñdür aña dermān it

* Başlık Z
596a/b -Z
598b Ayağı: Pāyini Z
599b Şararur: Şararup Z: Şarar İ; geh: gāh Z

Şerbet-i vaşluñ ile ḥandān it

Sāye-i devletüñde şūrından
Mürğ-i ḥāb uçmasun ḥuzūrından

Anı vaşluñla ġarḳ idüp sūda
Eyle ḥalkı belādan āsūde

Ma‘rifet göklerine Māh ancaḳ
Ehl-i diller yanında şāh ancaḳ

605 Gezer iken bu ḥāl ile tenhā
Dāmenin ala pāsbān ne revā

Niceler öpmek ide anı heves
Ne deger dāmenine dest-i ‘ases

Luṭf idüp hem-nişin-i ḥāş eyle
Bu belādan anı ḥalāş eyle

B_18a_1

Ḥāḍim olsun ḥarīm-i vuşlatuñña
Bülbül it gülşen-i melāḥatüñne

Büstānuñda bāġbān olsun
Gözi yaşı aña revān olsun

610 Gāh şeftālusını geh gülini
Dirsün anuñ hemīşe sünbülünü

İ_23b_1

Eyleyüp nūr-ı ḥüsnüñne maḗhar
Anı kıl ‘āleme ziyā-güster

Āftāb itdi çün bu sözleri gūş
Oldı deryā-yı raḥmeti pür-cūş

Bildi kim Māh-ı ‘ālem-ārādur
Anı zār eyleyen ne sevdādur

601b it:-Z

602a/b-Z

603a/b-Z

606a öpmek ide anı: öpmege anı ide: İ

607a nişin-i: nişini Z

608b gülşen-i: gülşeni Z

610a şeftālusını: şeftālusın ü Z; geh: gāh Z; gülini: gülin Z / 610b sünbülünü: sünbülün Z

613b ne: bu Z

- Didi Bircise ğunc ile bu gedā
Ne diler ki fiġān idüp aya
- 615 Nice küstāh olur ki leyl ü nehār
Eyleye ħalkı nālesi bīzār
- Z_19b_1 ‘Acabā görme mi ki pervāne
Yanup ‘aşķ āteşine rindāne
- Bir nefes nāle vü fiġān itmez
‘Aşķını ħalka dāstān itmez
- Āh ü zār itmeyeydi ger bülbül
İrgürürdi anı vişāline anı gül
- Söyle aña fiġānı terk itsün
‘Aşķdan behre ummasun gitsün
- 620 Şoħbet isterse añmasun nāmüm
Ķatı ħattāldur benüm cāmüm
- Derdüme mübtelā ise di aña
Ölmeden ġayrı yoġdır aña devā
- Bu ne ħālet dūrür ki dildārı
Şaķına ‘aşķ-ı dil-efġārı
- Derd-i dilden anı ħimāyet ide
Ecel irişmeden şıyānet ide
- Çünki bu nāz ü şive oldu tamām
Döndi Bircis’e itdi yine kelām
- 625 Didi ħıldum o mübtelāyı rehā
Söyle terk-i diyār itsün aña
- İ_24a_1 Olmasun ġuş idem fiġānın anuñ
Aluram miħnet ile cānın anuñ

615b bizār: bīdār Z

618b anı vişāline: vişāline anı Z

620b cāmüm: cānüm B, İ

624b Döndi: Didi Z; itdi yine: yine itdi Z

B_18b_1

Girmesün şehre bir dağı ol Māh
Eyle anı bu kışşadan āgāh

Emrüme imtisāl itmez ise
Başın alup yolına gitmez ise

Kendü boynınadur anuñ bu günāh
İderem varlığını cümle tebāh

MĀH-I BĪ-ÇĀRE EMR-İ ŞĀHA İMTİŞĀL İDÜP ZĀR Ü NĀLĀN ŞEHRDEN
HURÜC İDÜP BĪ-NĀM Ü BĪ-NİŞĀN OLDUĞIDUR*

630 Dil-i ‘āşıkda olmayınca şekīb
Derd-i hecr aña irgürür āsīb

Z_20a_1

Gitdügince gamı ziyāde olur
Cānı ol guşşadan belāda olur

Çuvveti eksilür qalur mebhüt
Oluben hūn-ı eşki cānına kıt

Derd-i ‘aşk anı haste-ħāl eyler
Düşürür ħāke pāy-māl eyler

Cānı tenden diler ki ide güzer
Aña vācibdür ol zamānda sefer

635 Kemer-i sa‘yi bağlayup beline
Aluben tığ-ı himmeti eline

Lāyık oldur ki ide terk-i diyār
Rūzgāruñ ögünce hem-çü ğubār

Ki meşeldür işit begüm bu sözi
Çatlanur gönli görmeyince gözi

Nitekim bülbülān-ı bāğ-ı cihān
Görmeyince güli ider mi figān

İ_24b_1

Çünkü Bircīs ħāli naql itdi

* Başlık Z

630b aña irgürür: irgürür aña Z

634a Cānı tenden: Cān ü tenden Z

635a Kemer-i: Kemer Z

637b gönli: gönlü Z

Çamerũñ ‘aqlı başdan gitdi

640 Yatdı bî-hüş olup nice müddet
Anı mest itdi bâde-i hayret

Şu saçup aña çeşm-i giryānı
Uyanup açdı dîde-i cānı

Gördi yārũñ murādı firçat imiş
Ya‘nî bir ğayri şehre rıhlet imiş

Didi ger olmasam gedā-yı cihān
‘Ār ider miydi benden ol şulţān

Ĥātırın muğber eyledüm ĥāküm
Ben kimem kim sezā-yı eflāküm

B_19a_1 645 Güle ‘āşık geçinse ger bir zāğ
Ĥazız ider mi o kışşadan gül-i bâğ

Emrine tâbi‘ olmasam bârî
Ola kim öldüre bu bîmārı

Ne cehālet dūrür bu ey nā-kām
İdesin pādşāhı istiĥdām

Z_20b_1 Lāyık oldur ki rıhlet eyleyesin
Bir diyāra ‘azîmet eyleyesin

Unıda nāmũñi o şāh-ı cihān
İşidilmez ola bu āh ü fiğān

650 Bir dilim nānı zād için maĥzā
Bağladı şeb-izārına o gedā

Dāmenin der-miyān idüp fi‘l-ĥāl
Ĥınk-i āhına bindi zerre-mişāl

639b başdan: başından B

642a yārũñ murādı firçat: kim yārĩnũñ murādı Z

644a Ĥātırın: Ĥātırım B

645b gül-i bâğ: ya kelāğ Z

650b Bağladı şeb: Bağlad şebi Z

651b bindi: itdi Z

Yola girdi vü didi ol güm-rāh
Ḥasbiya'llāh lā-ilāhe sivāh

Māh şehri içre şöyle oldu nihān
Anadan toğmamışa döndi hemān

İ_25a_1

Ol gice dehre guşşa itdi hücūm
Ḳapladı 'ālemi zālām-ı gümūm

655 Tek ü pūyı zemīni muğber idüp
Gözi gördüğü yere seyre gidüp

Eyleyüp derd-i ḥālını iş'ār
Okur idi bunuñ gibi eş'ār

ĠAZEL*

Yine bir dil-rübādan ayrıldum
Ḥasteyem kim şifādan ayrıldum

Düşmesün mi dile belā seferi
Bendeyem pādşādan ayrıldum

Ḥāne-i dil pür olsa nola zālām
Bir güzel meh-liḳādan ayrıldum

660 Bir perīden vefālar umar iken
Ne belādur cefādan ayrıldum

Vādi-i ğamda yalıñız ḳaldum
Düstlar āşinādan ayrıldum

MĀHUÑ ŞUBḤ-I ŞĀDIḲA NİYĀZI ŞUBḤ DAḤI MİHRDEN 'AFV ṬALEB
İTDÜĠİDÜR*

B_19b_1

Şubḥ-dem kim emīr-i kāḥ-ı bürūc
Cāme-ḥ'āb-ı 'işādan itdi ḥurūc

652a vü: -İ

653a/b Z'de bir beyit sonra

654a/b Z'de bir beyit önce

655a Tek ü pūyı: Tek yirini Z

* Başlık B

658b pādşādan: pādşāhdan B

661a yalıñız: yalıñuz Z

* Başlık Z

662a kāḥ: kām Z

Z_21a_1 Ḥāb-1 ğamdan ğöz açdı halk-1 cihān
Guşşadan el yudı kamu insān

Bu ribāṭ-1 fenādan itdiler güzer
Yola girdi hemīşe ehl-i sefer

665 Şeb-i hecr āḥir oldı gitdi melāl
Zāhir oldı ufukda şubḥ-1 vişāl

İ_25b_1 Göricek ‘ālemüñ bu ḥālüni Māh
Zār olup қа‘r-1 dilden eyledi āh

Ağladı Şubḥ-1 Şādıka ḥālin
Cümle taqrır kıldı aḥvālin

Didi ey şāf-ḳalb ü sāde-derün
Zīnet-efzā-yı çarḥ-1 bũḳalemün

Tāc-baḥşā-yı āftāb-1 cihān
Şāh-1 zulmet-ġüşā-yı ‘ālem-i cān

670 Şeb-i firḳatde zār ü nālānüm
Zülf-i dil-ber gibi perīşānüm

Ḳara baḥtum gibi şeb-i firḳat
İrmedi şubḥ-1 vaşla bir müddet

Bir ğarībem başuma çārem yoḳ
Ṭali‘üm münḥasif sitārem yoḳ

Baḥre gitsem şü niyyetine eger
Ḳuruya cümle şuyu berr ola baḥr

Seng için kũha itsem ‘azm ü şitāb
Ola her taş güher gibi nā-yāb

675 Ḥāk için deşte eylesem rıḥlet
Zer gibi ol da ola zī-ḳıymet

Düzaḥa ‘azm idem ger āteş-ḥāh

668a ü: -Z / 668b zīnet: zinde Z

673a niyyetine: isteyüben Z / 673b berr ola baḥr: baḥr ola berr Z

674a ü: -Z; itsem ‘azm ü: eylesem B / 674b taş güher gibi: taşı gevher-i Z, taş gevher gibi B

676a āteş-ḥāh: āteşi ḥāh Z / 676b Ol da: Olan Z

Ol da efsürde ola hem-çü miyâh

Bu sitâreyle yine ben rüsvâ
Eylere vaşl-ı âftâbı ricâ

Vaşlı kâlâsın alur idüm eger
Elde ser-mâyem olsa habbe kadar

Düşmişem yola şimdi zerre-mişâl
Kânde ilte ‘aceb beni bu hayâl

680 Bir gubârüm ki rûzgâr-ı denî
Gülsitânımdan ayru itdi beni

İ_26a_1
Z_21b_1
B_20a_1

Zülfini görmeyeli çeşm-i sefid
Kâra bahtum gibi şeb oldı medîd

Döyemez iştiyâkına cânım
Tutmasın mı cihâni efgânum

Emrine imtisâl idüp nâ-çâr
Eylemişdüm egerçi terk-i diyâr

Neyleyem şimdi şabr ise müşkil
İsterem kim bu ‘uqdeyi hal kııl

685 Beni ol şehr-i yâre ‘arz eyle
Cânıña bu belâyı farz eyle

Şâyed ola ki rahm idüp ol şâh
İde ‘ayn-ı ‘inâyetiyle nigâh

Yine evvelki gibi şehre girem
Anı seyreyleyüp olam hurrem

Vuşlata irmek ise oldı muhâl
Kâni‘im tek iderse ‘arz-ı cemâl

678a/b -Z

679b ‘aceb beni: beni ‘aceb B

682a Döyemez iştiyâkına: Döyemez bu iştiyâkına B, İ

683a/b -Z

684a/b -Z

685a/b -Z

686a/b -Z

687a/b -Z

688a/b -Z

Şağluğūñ kıymetin bilür mi hekim
Derd-i hicrāna itmeyince saķim

690 Ben o ħuffāşa dönmişem ki aña nūr
Görinür fi'l-meşel şeb-i deycür

Şubĥ-ı Şadık çün itdi bu sözi gūş
Fikre vardı biraz olup ħamūş

'Azm idüp āstān-ı şāha hemān
Didi ey āftāb-ı 'ālem-i cān

Nice demdür ki ħādimüm tapuña
Çehre-sāyem şabā gibi ħapuña

Ħamdü li'llāh ki yoluñda şadıkūñam
Genc-i mihrūñ dilümde 'āşıkunam

695 Ten-i pej-mürdem içre cānumsın
Nice cān yār-ı dil-sitānumsın

İ_26b_1

Dilerem yine Māh-ı üftāde
Ola ħayd-ı seferden āzāde

Ṭayy idüp menzil-i firāķı hemān
Ola dergāh-ı vuşlata mihmān

Nice demdür gezer beyābānı
Nice yıldur çeker bu hicrānı

Merĥamet kıl hilāle döndi teni
Şararup ħuşşa çekmeden bedeni

B_20b_1

700 Ebruvānuñ ħaķıçün ol ħoş-ĥāl

689a/b -Z; 689b hicrāna: hicrānı İ

690a/b -Z

691a/b -Z

692a/b -Z

693a/b -Z

694a/b -Z

695a/b -Z

696a/b -Z

697a/b -Z

698a/b -Z

699a/b -Z

Ġam ile ol za‘îfi kıılma ħayāl

Āyet-i nūr-ı ‘arızüñçün añña
Eyleme nār-ı miñnet ile cefā

Lutf idüp ħācetüm revā eyle
Māhı ol ħuşşadan rehā eyle

Çün işitdi bu sözleri Ĥaver
Oldı envār-ı rahmete mazħar

Māha ol dem ki didi eyle sefer
Emrine nādım olmış idi meger

705 Dir idi añduğunca vā-eseḑā
Māh-ı bī-çāre saĝ mı ki aya

Yüzünü bir daħı görem mi ‘aceb
Yoħsa bu derd ile çekem mi ta‘ab

Ķıymetin bilmedüm o māħzūnuñ
Ĥāke sürdüm yüzünü alħunuñ

Bir daħı ol gedāya vaşl olsam
İsteyüp ħande gitdügün bilsem

Şād iderdüm anı vişālümle
Ķandırıp şerbet-i zülālümle

710 Buncılayın te’essüf eyler iken
Çün ħaber aldı Şubħ-ı Şadıħdan

İ_27a_1

Didi var söyle ol giriftāra
Olmasın derd ü ħamla āvāre

Cānib-i şehre yine ‘azm itsün

700a/b -Z

701a/b -Z

702a/b -Z

703a/b -Z

704a/b -Z

705a/b -Z

706a/b -Z

708b bilsem: bulsam: B, İ

709b şerbet-i: şerbeti Z

710b Çün ħaber aldı: Ĥaber aldı çü Z

Rāh-ı iklim-i guşşadan gitsün

Hem-dem idüp vişālüm ile müdām
Eyleyeyin қаpumda istiḥdām

MĀH-I BĪ-ÇĀRE ŞUBḤ-I ŞADIKUŃ NİYĀZİ SEBEBİ İLE ŞEHRE GİRÜP
ĠAYBĀNE VĀŞIL OLUP ŞĀD Ü ḤANDĀN OLDIĠUDIR*

Bundan özge ola mı zevķ ü şafā
Ki saña yārũn ide mihr ü vefā

715 Rũz u şeb irgürüp vişāline
Nāzır ide seni cemāline

Nādim olup cefāsına her gāh
Eyleye saña merḥametle nigāh

B_21a_1 Āstānında ķul olup dāyim
Ḥızmet itmekte olasın ķāyim

Meskenũn nār iken ola cennet
Ḥān-ı vuşlatdan alasın lezzet

Olup envār-ı ḥüsnine mazḥar
Olasın ‘āleme ziyā-güster

Z_22a_1 720 Gitdügince demũn ziyāde ola
Gõnũl āyinesi şafāda ola

Tāze cān bula cism-i pejmürde
Ola eşk-i revānuñ efsürde

Māh bu kışşadan çũn oldu ḥabır
Bī-ġam oldu olup güşāde-zamır

Şehre ‘azm eyledi hemān fi’l-ḥāl
Eyledi tende cānı isti‘cāl

İ_27b_1 Yürüyüp sür‘at ile ol ḥurrem
Gice irdi vü başdı şehre ķadem

* Başlık Z

714a ola mı: olur mı Z

717b Ḥızmet: Ḥıdmet Z

718a nār iken ola: ola nār iken B, İ/718b Ḥān-ı vuşlatdan: Ḥũn-ı vaşlından

723b Eyledi: Eyleyüp Z

725 Ser-girān oldu Mihre karşı hemān
Gonca-i qalbin eyledi hāndan

Göriccek āftāb anı mesrūr
Bilmedi nice kimsedür ol nūr

Bağdı bir dağı aña diqqat ile
Bildi kim Māh imiş nezāket ile

Didi ey mübtelā-yı bī-dermān
Neden olduñ bu resme ser-gerdān

Didi ben hāki rūzgār-ı fenā
Nice demdür vaṭandan itdi cüdā

730 Didi cismüñ neden ki ola hayāl
Didi qaddümi bükdi bār-ı melāl

Didi niçün bu resme hurremsin
Var ise yārüñ ile hem-demsin

Didi hāşā ki yārinüñ ‘aşık
Ola bezm-i vişāline lāyık

Qāni‘üm lik görmege rüyın
Qoqmağa zülf-i ‘anberin büyın

Didi kimdür o şāhı söyle baña
Kim bilür hem-dem idem anı saña

735 İrgürüp gülşen-i vişāline
Bülbül idem o gül cemāline

B_21b_1 Qurtaram guşsa çekmeden cānuñ
Eyleyem hem-nişin-i cānānuñ

Didi dirdüm o pādşāhı saña
Qorqaram rāzı idesen ifşā

725b qalbin: qalbini Z

726a mesrūr: maḥzūn Z / 726b nice kimsedür ol nūr: nidügini ol meftün: Z

727a dağı: dem ki Z / 727b Māh imiş: Mihrdür Z

734a o: ol İ

735a gülşen-i: gülşeni Z / 735b o gül: gül B, gülin İ

736b nişin-i: nişini B, İ

- Didi rüyımdaki melâhat için
Âfitâb-ı sipihr-i behcet için
- İ_28a_1 İtmeyeyin bu rāzı halka ‘ayān
Söyle tek baña kimdür itme nihān
- 740 Didi Meh nice bir idem mestür
Gün gibi ‘aşkumı iden meşhür
- Bir şeh-i milket-i melâhatdür
Şems-i tãbân-ı evc-i ‘izzetdür
- Çulzüm-i hüsn içinde bî-hem-tã
Bir dür-i şāhvãrdür meşelã
- Nażar eyle diyü hemãn bi’z-zãt
Tıtdı ol şāha karşı bir mir’ãt
- Göriccek bu nezãketi Hürşid
Çaldı deryã-yı hayret içre vaḥid
- İ_28b_1 745 Şanmasunlar ki Mãhı bilmez idi
Başını dãmeniyle silmez idi
- Bilür idi tecãhül itdi veli
İmtihãn eyledi o sãde-dili
- Didi ey mübtelã vü ãvãre
Ḥasret ü derd ü ğamla bî-çãre
- Eylerem şanma senden istinkãf
Degülem çağ bu resme bî-insãf

737a/b -Z

738a/b -Z

739a/b -Z

740a/b -Z

741a/b -Z

742a/b -Z

743a/b -Z

744a/b -Z

745a/b -Z

746a/b -Z

747a/b -Z

748a/b -Z

Sen degülsün hemān esīr-i firāk
Ben dağı saña olmuşam müřtāk

750 Dime hicrān ile benem pūyān
Beni de firakat itdi ser-gerdān

şanma sensin bu derd ile bīmār
Ėasteyem ben de isterem tīmār

Oldı te'Ėırūme velī bā'is
Ėıfz-ı 'arz ü mevāni'-i hādıs

Nideyin şimdi çāre yoğ şabra
Döyemez cān ü dil bu dem cebre

İdelüm gel senüñle zevķ ü řafā
Eyü çekdüğ bu deñlü cevr ü cefā

B_22a_1 755 Virmedin sākıyān-ı bezm-i ecel
Sağar-ı merg ile neřāta Ėalel

Yummadın çeşmümüz Ėara ile Ėāb
Yimedın laşemüz gürüh-ı gürāb

Alalum bu denī felekten kām
Görelüm nice gösterür eyyām

Böyle didi vü çekdi sīnesine
Ėoydı Māhı gönül Ėazīnesine

Eyledi Ėān-ı vaşlın aña nařīb
Çāreger oldı Ėastasına řabīb

İ_29a_1 760 TaĖliye itdi göñlüni Ėamdan

749a/b -Z

750a/b -Z

751a/b -Z

752a/b -Z

753a/b -Z; 753a Nideyin: Neyleyem İ

754a/b -Z; 754b -B

755a/b -Z; 755b neřāta: neřāt-ı İ

756a/b -Z; 756a Ėara: 'azāb İ

757a/b -Z

758a/b -Z

759a/b -Z

Ola cünd-i şafāya ta mesken

Çalbi āyīnesini eyledi şāf
Çomadı sīnesinde kılca şikāf

Aḥter-i baḥtını kılup tābān
Gül gibi çalbin eyledi ḥandān

Göricek bu şafāyı zevk ile Māh
Yaşasın çāk kıldı eyledi āh

Didi ey āftāb-ı burc-ı kerem
Beni vaşluñla eyledüñ ḥurrem

765 Çayd-ı gamdan rehā idüp cānum
Hecr elinden alup giribānum

Dīde-i raḥm ile nigāh itdüñ
Milket-i vaşla pādşāh itdüñ

Umaram senden ey emīr-i be-nām
Çul olam dergehüñde şubḥ ile şām

Didi Mihr aña tuymasun a'dā
Rāzumuz ḥalkā olmasun ifşā

Z_22b_1 Çāyib ol gündüz olsa şeb-perevār
Aç gözüñ gice irse ol bīdār

770 Cāme-ḥābına baş çeküp herkes
Çalmaya zār olur cihānda meges

Çaralar giye engine eflāk
Fıḥnat-ı ḥalkı düzd için bī-bāk

760a/b -Z

761a/b -Z

762a/b -Z

763a/b -Z

764a/b -Z

765a/b -Z

766a/b -Z

767a/b -Z

768a/b -Z

771a giye: giyüp Z / 771b fıḥnat-ı ḥalkı: vaḥanında ḥalk-ı Z

Ol zamān sen de vaşluma iresen
Rind olup ‘aklı başuña diresen

Olmaya kimseler ebed āgāh
Bilmeyeler ne kıldı Mihr ile Māh

B_22b_ Pend ile Māhuñ oldı ‘uğdesi ħal
Okıdı şevk ile bu gūne gazel

GAZEL*

İ_29b_1 775 Ħamdü li’llāh vişāl ile şādem
Ġuşşadan serv gibi āzādem

Ķaşr-ı dil nice dem ħarābe iken
Dest-i luţfuñla şimdi ābādem

Ey şacı Leyli başa vardı işüm
‘Aşķ Mecnūnlarına üstādem

Āftābumla hem-nişin olalı
Şem‘-i pūr-nūr-ı bezm-i zūhhādem

Göze göstermesem cihānı n’ola
Şimdi ben hem-dem-i perī-zādem

ŞİKĀYET MİN ÇARĦ*

780 Ezelīdür bu çarĦ-ı cevr-āyīn
İder elbette şād olanı ħazīn

Gāh olur pādşāh-ı ‘ālem ider
Gāh dil ħānesini pūr-gam ider

İrgürür şubĦ-ı vaşl-ı cānāna
Bildürür bu şafāları cāna

Cür‘aveş soñra pāy-māl eyler
Ħāk-i zillletde bī-mecāl eyler

772b ‘aklı başuña diresen: ‘aqluñı buña viresen Z

773a ebed: ola Z

* Başlık B

776a dem: yıl Z

779b hem-dem-i: hem-demi Z

* Başlık Z

782a şubĦ: bezm Z

- BEYĀZ-I ŞAHĪH*
- Z_23a_1 Bir ğubārı ider şaña nisbet
Dem-be-dem yārũn ile hem-‘işret
- 785 Zerreysi aña āftāb şatar
Ĥāk-i ĥārā-yı müşg-i nāb şatar
- İ_30a_1 Zāğ-ı zulmet-sirişti bülbülvār
Gül-i gülzāra eyler ‘āşık-ı zār
- Üzerinden yavuz yel esdürmez
Şaқınur anı ğuşşa çekdürmez
- Yārũn işigi taşlarını hemīn
Ser-i kem bahtına ider bālīn
- Ĥāk iken bisterin ider dībā
Ĥuld olur nār iken aña me’vā
- 790 Ĝuşuña irdi çün bu resme ĥaber
Baht-ı nā-sāzkāra eyle nażar
- B_23a_1 Vuşlat-ı Mihr ile şafāda iken
Ĥayd-ı ğamdan dili rehāda iken
- ‘Abd-i maқbūl iken o şultāna
Dūr iken cānı derd-i hicrāna
- Nā-gehān bir ĥarīf-i şūr-engīz
‘Aşq ocağında şanki āteş-i tīz
- Nice kez zār ü ĥāksār olmuş
Rūzgār ile bī-қarār olmuş
- 795 Mey-i ‘aşq ile mest ü ser-gerdān
Ĝam ğubārıyla vālīh ü ĥayrān

* Başlık İ

785b müşg: misk Z

786a Zāğ: Dāğ Z / 795b gül-i: güli Z; ‘āşık-ı: ‘āşığı Z

787b Şaқınur: Şaқınup B

788a hemīn: hemān İ

791a Vuşlat-ı Mihr ile: Vaşl-ı Mihr ile Meh: İ, Vaşl-ı Mihri ile Meh Z

794a/b Z’de bir beyit sonra

795b ü: -İ

Gezmiş ‘aşk illerini ser-tā-ser
Hayli yelmiş yüpürmüş ol kemter

Nice kez ıssı vü şovuk çekmiş
Şadrına guşşa tohmını ekmiş

‘Aşk yolında bir hevā-āmiz
‘Alem-i hāşı zerre-i nā-çiz

Meger ol hāke rūzgār-ı denī
Külhan itmişdi gülşen-i vaṭanı

800 Çıkarup ol gubārı meskenden
Menzilin itmiş idi dā-ı mihen

İ_30b_1
Z_23b_1

Gezer iken figān ile o gedā
Ne kıllur gör bu āsmānı kazā

Nā-gehān çeşmi Mihre tūş oldu
Sinesi nūr-ı ‘aşk ile tıldı

Gördi bir āftāb-ı hoş-reftār
Şāh-ı Hüsrev-dil ü sipeh-sālar

Qulzüm-i hüsne bir dür-i şāhvār
Mişli yok dehr içinde bir dildār

805 Anı meşşāte-i cemāl ü bahā
Bezemişdi o demde ser-tā-pā

Nice kim gördi bī-mecāl oldu
Derde şataşdı haste-hāl oldu

Başladı rakşā āh-ı şāh ile
Hem-devān oldu peyk-i āh ile

Nice günler bu resme geşt itdi
‘Ākıbet ‘aşkı menzile yetdi

796a Gezmiş ‘aşk illerini: Diyār-ı ‘aşk-ı gezmiş Z

798b ‘Alem-i hāşı: ‘Ālem-i hāş-ı Z

799b Külhan: Düşmiş Z

800b dā: nār B, rāh İ

803b ü: -Z

807a rakşā: kışşā:B; āh-ı şāh: āh ü şānı Z

- Nā-gehān rāst geldi yārine
Yüz sürüp pāyinüñ ğubārına
- B_23b_1 810 Didi ey āftāb-ı burc-ı şafā
Eyle bir dem fiġānumı ıŝġa
- Derd-i ‘aşkuñ ħomadı dilde ħarār
Şabrumı yile virdi hem-çü ğubār
- Göñül esrār-ı ‘aşk ile ħāyrān
Rūz u şeb nice bir olam pūyān
- Ṭıtdı mir’āt-ı ħalbi jeng-i belā
Ķalmadı zerrece göñülde şafā
- Rūzgār itdi varlıġum berbād
Eyleyüp ğülşen-i vaṭandan yād
- 815 Oldum ‘aşk ehlinüñ Süleymānı
Taḥtumı yel götürse erzānı
- İ_31a_1 Nice bir derd ile ħalam ħaste
Demidür ħıl vişāle şāyeste
- Ḥāne-i ħalbi pūr-ziyā eyle
Ķuşşadan cānumı rehā eyle
- Z_24a_1 İrdi ġuşına çün bu ġüne kelām
Merḥamet ħıldı āftāb-ı be-nām
- Bu ne ḥālet dūrür ki ol dildār
‘Āşık-ı zāra raḥm ider her-bār
- 820 Didi ey mübtelā-yı şūr-engīz
Reh-ı ‘aşk içre zerre-i nā-çiz
- Sözlerüñ gevherini ħıldum ġuş
Cān ħulaġına eyledüm mengüş

813a jeng: zeng İ
818a ġüne: resme Z
819b ider: ide Z
820b Reh: Rāh B, İ

Her ne didüñse oldı maqbülüm
Qalması bu arada mecbülüm

Görmedüm bir senüñ gibi ‘akil
Fenn-i ‘aşk içre ‘alim ü kāmīl

İtmedüñ halka sırr-ı ‘aşkı ‘ayān
Qılmadıñ bir nefes enīn ü figān

825 Kimse nāleñden olmadı bīzār
H̄āb-i rāhatdan oluben bīdār

Dili rencīde itmedüñ bir dem
Lāyık oldur seni idem hurrem

Böyle diyüp o hāksārı hemān
H̄āne-i vaşla eyledi mihmān

Dāmen-i luṭfuña şalup anı
Şādmān eyledi o nālānı

B_24a_1 Bu yaña Māh-ı bī-sitāre hemān
Gördi bir mübtelā-yı ser-gerdān

830 Āftāb ile hem-nişīn olmuş
Hırmen-i vaşla hūşe-çīn olmuş

İ_31b_1 Dāyeveş ol yetīmi dildārı
Götürür dāmeninde her-bārī

Rağş urur şevk ile ol āzāde
Bildī yārine olmuş üftāde

Āh idüp düşdi Māh-ı bī-çāre
Başladı yine nāle vü zāra

Gāh kıldı sitāresine ‘itāb
Ağladı geh sipihre itdi h̄itāb

823b Fenn-i: Qatı Z

825a nāleñden: elüñden Z

827a hāksārı: hāksāre Z

831a yetīmi: yetīm-i Z 831b Götürür: Gösterür B

832a āzāde: eṭrāfa Z

834b geh sipihre itdi: itdi geh sipihre Z

- Z_24b_1 835 Didi ey baht neyledüm ki saña
Ki idersin baña bu resme cefâ
- Çoğ görüp baña ol dil-ārāmı
Taşa çalduñ bu şîşe-i kāmı
- Eski tāsayla yatmazın bir şeb
Ne kara günde toğmışam ki ‘aceb
- Kāşki irmeyeydi vaşlına dil
Görmeyeydüm o şāhı ve’l-hāşıl
- Olmaz idüm bu resme miñnet-bîn
Kılmaz idüm bu deñlü āh ü enîn
- 840 Vaşl-ı yāre irişse bir ‘āşık
Soñra hicrāna ola mı lāyık
- Neye beñzer bu fi’l-ħaķıķa hemān
Huld iken āteş ola cāna mekān
- İrmesem zevķ-i vaşl-ı cānāna
Işınırdum bu nār-ı hicrāna
- Nice bir ey felek baña bu cefâ
Neyledüm saña bilmezem ‘acabā
- Hāküñ olmuş ħased şuyıyla sirişt
Senden irdi baña bu ṭālî’-i zışt
- 845 Zāhirüñ gerçi sāde vü hoş-ħāl
Bāṭnuñ fitne ile māl-ā-māl
- İ_32a_1 Dil-i vîrānem itmedüñ ābād
Kılmaduñ ben ħazîni bir dem şād
- Döyemez bu cefālara cānum

835a ki: -B

837a bir: her Z

838b Görmeyeydim: Görmeyeydi Z

839b deñlü: resme Z

841a bu: ki Z

844b irdi: oldı İ

845a vü: dil İ

846a vîrānem: dîvānem Z

- Hem-nişin ola ğayra cānānum
- B_24b_1 Yār-i cānumdan olmuşam çü cüdā
Yegdür ölmek hezār bār baña
- İder idi bu ğüne āh ü fiğān
Geçdi bu ğālet üzre nice zamān
- 850 Göricek Māhı zerre-i nā-çiz
Bildi bir ‘āřık-ı fiğān-engiz
- Āftāba muğıbb imiş ezeli
Bir zamān irmiş imiş aña eli
- Z_25a1 Belki vaşlıyla řādmān olmuş
Nūr-ı Mihr ile sinesi řolmuř
- Nice dem ol dıraşt-ı bī-hem-tā
Meyve-i vaşlın itmiş aña ‘ařā
- şad-hezār āferin o pā-māle
Ħiss ile vāķıf oldı ağvāle
- 855 Didi itmezsem onları tefriķ
Cānum olur firāk odına ğariķ
- İrmiş iken bunuñ gibi gence
Uğradur ol gedā beni rence
- Varup eyler ol āftāba nifāk
Hem-dem iken olur arada řiķāk
- Soñ peřimānlık aşşı itmez bil
Cām-ı ğuşşa ile olmadın şan zill
- Lāyık oldur ki āftāba hemān
İdem anuñ ğabāsetini beyān
- İ_32b_1 860 Ola kim incinüp ‘adāvet ide

847b ola: oldı Z

854b Ħiss: ‘Āřık Z

855a tefriķ: ta‘rif B

856b gedā beni: gedāyı bir Z

857a Varup: Beni Z / 857b řiķāk: firāk Z

Çeküle Mâhdan ferâgat ide

Bağmayup ‘ayn-ı merhametle aña
Eyleye nâr-ı miñnet ile ezâ

Râst olursa ger bu taħmînüm
İşigi taşu ola bālinüm

Baňa maħşuş ola hemān o nigār
Hem-dem olam anuñla leyl ü nehār

Böyle diyüp o ħile-bāz-ı cihān
Başladı fitne eylemege hemān

- B_25a_1 865 NAŞİHAT*
İhtirāz it gönül ki nâr-ı nifāk
Düşürür iki yāre buğz ü şikāk
- Ayırur ‘āşıkı nigārından
Nitekim bülbülü bahārından
- Dür ider saña bezm-i cānānı
Şanki tenden cüdā ider cānı
- Z_25b_1 Eyleyüp cānuña belā vü cefā
Telĥ ider lezzet-i vişāli saña
- Güşe-i hecre ħor seni nā-kām
Hem-dem iken vişāli ile müdām
- 870 Maħv olur cümle ħaħħ-ı nān ü nemek
Zāyi‘ olur ħamu çekilen emek
- Mâhdan Mihri men‘ ider nā-çār
Var ħıyāş it ne gūnedür ey yār
- Zerre çün gördi Māhı ser-gerdān

862b taşu: taş İ

* Başlık Z

865a nifāk: firāk B / 865b şikāk: firāk Z

868a: b Z, 878b: a Z

869a: b Z, 879b: a Z

870b: Şüre-dil itmek ile hem-çü semek B, İ

871b ey yār: i ħubār Z

872a gördi Māhı: Māhı gördi Z

- Başladı yārine nifāka hemān
- İ_33a_1 Didi ey āftāb-ı ‘ālī-şān
Dünya tırdıqça tūr olup hāndān
- Sākin-i āstān-ı rif‘ātüñem
Çehre-sāy-ı hārim-i ‘izzetüñem
- 875 Nūr-bağş oldıgınca āfāka
Rūzi kılduqça vaşluñ ‘uşşāka
- Dilerem nitekim bu zülf-i medīd
‘Ömrüñi hāzret-i Hākk ide mezīd
- Ne revādur ki Māh-ı dīvāne
Oқыya dürlü dürlü efsāne
- Geçinüp saña ‘āşık-ı şeydā
Eyleye dergehüñde şıyt ü şadā
- Yād idüp kākülüñi leyl ü nehār
Pāy-māl ide ‘ırzuñi her-bār
- 880 Bilür egrilüğini halk-ı cihān
Egriye yār olur mı serv-i revān
- Görse bir kes yanūnda anı eger
Saña qaşuñ gibi hayāl eyler
- Vāz gel anuñ ile şöhetden
Қurtul ey şeh bu gūne töhmetden
- ‘Āşık oldur ki ‘aşkıñı ey yār
İtmeye cānına dağı ızhār
- B_25b_1 Yārinüñ ‘ırzını şiyānet ide
Rāst geldükçe toğrı yola gide
- Z_26a_1 885 Çünki Mihr itdi bu naşihati gūş
Ġazab-ı қulzümi olup pür-cūş

876a nitekim: niteki İ

878a ‘āşık-ı: ‘āşık u Z

885b Ġazab-ı: Ġazabı İ, Z

Didi didüklerün kamu gerçek
Eylemez rind olan bu kışşada şekk

Beni çok bî-ıuzür idüp dürür ol
Hâşe li'llâh velîsin incide kul

İ_33b_1

Gezmez idi giceyle eflâki
Zerrece var imişse idrâki

İtmeyeydi hemîşe âh ü figân
Hiç olamıydı sırr-ı 'aşkı 'ayân

890 Lâyık oldur ki bakmayam yüzine
Merhamet güşin urmayam sözine

Bilmezem nice kara câhildür
'Aşk fenninde böyle gâfildür

Hâddini bilse idi ol mecnûn
Leyl-i firqatde qalamıydı zebûn

'Aşqdan ummasun bu dem behre
Girmesün şimdiden girü şehre

ŞIFAT-I ŞEB*

İrdi çün yine vaqt-i nâ-meymûn
Anda büm oldı bülbül-i hoş-ı'ân

895 Kâra çul giydi leyl-i zulmânî
Yitürüp âftâb-ı tâbânı

Çekilüp pîr-i çarh 'âlemden
Sübha aldı eline encümden

Mümlar yaqdı câ-be-câ gerdün
Ola rûz-ı vişâle tâ maqrûn

886b kışşada: kışşaya Z

887a dürür: dür B, İ / 887b velîsin: velisini Z

888a Gezmez idi: Gezmedi B: Gezemiye İ; giceyle: gice ile B

892b qalamıydı: qalmayaydı Z

893b Girmesün şimdiden girü: Şimdiden girü girmesün Z

* Başlık Z

895a leyl-i: leyl ü İ

896a Çekilüp: El çeküp Z

Çözdi gīsū-yı müşg-büyını şeb
Hāl-i zerrīni oldı her kevkeb

Güm olup anda şahid-i Hürşid
Giryeden çeşm-i encüm oldı sefid

900 Yitirüp Yūsufını çarh-ı peleng
Kaldı Ya'kūb gibi hātır-ı teng

İ_34a_1 Beyzadan baş çıkardı zāg-ı zalām
Z_26b_1 Tūşe dökdi ögine encümi şām

B_26a_1 Pür olup h'āb-ı ğaflet ile 'uyün
Eyledi çarhı cünd-i ğam şeb-ğün

Kalmadı ol arada hiç bīdār
Meger encümle çeşm-i 'āşık-ı zār

Gördi bu hāli Māh-ı dil-ğaste
Hāsret ile za'if ü dem-beste

905 Bildi kim yüz çevirdi cānānı
Urdı cānına tīg-ı hicrānı

Ağter-i bahtı h'ābnāk oldı
Cāme-i şabrı çāk çāk oldı

Cānına derd ü ğuşşa itdi hücüm
Sīnesi içre yandı nār-ı gümüm

Aldı etrāfını cüyüş-ı belā
Mesken oldı aña kılā'-ı cefā

Ney gibi ğamla cismi oldı hayāl
Kalmadı nāle eylemege mecāl

910 Didi cān ü diliyle vāveylā
Ne kara günde toğmışam aya

898a müşg: misk İ

899a şahid-i Hürşid: çün şeh-i Hürşid Z

900a çarh-ı peleng: pīr-i felek Z / 900b hātır-ı: hātır Z

904a hāli: hāl İ / 904b za'if ü dem-beste: za'if ü işkeste İ: şikeste vü dem-beste Z

908b aña kılā'-ı cefā: kılā'-ı derd aña Z

909a ğamla cismi oldı: oldı ğamla cismi Z

Devr idelden bu çarḥ-ı cevr-āyīn
Gelmedi bir benüm gibi ğamgīn

Bal umarken belā çekem her bār
N'ola zenbūr gibi olsam zār

Nūr iken қа'r-ı sīne nār oldu
Gülşen iken yerüm ğubār oldu

Genc umarken naşībüm oldu ḥarāb
Misk-i hoş-bū elümde çıkdı türāb

915 Bilmezem kime yanam āteşümi
Neyleyem bu dil-i belā-keşümi

İ_34b_1 Bir ğarībem ki ğam-ğüsārüm yok
Deli göñlümden özge yārüm yok

Gāh olur ol da baña yār olmaz
Ṭutmayup desti pāyidār olmaz

Z_27a_1 Eylemez şefkat ile kimse naẓar
Dil-i zāra meger ki dāde-i ter

Kimse pādāşım olmadı bir ān
Meger āhumla sāye-i bī-cān

920 Hem-demüm yok meger ki āh ü figān
Ḳūt-ı cān yok meger ki eşk-i revān

B_26b_1 Ḳalmışam böyle mübtelā vü ğarīb
Bilmezem 'āķibet ne ola naşīb

İllerüñ derdine nihāyet olur
Benüm olmaz 'aceb ne ḥikmet olur

Vuşlata irse bu dil-i saḥtüm
Göz ile bir sitāre-i baḥtum

914b Misk: Müşg Z

915b dil-i: dili Z

916b Deli: Delü Z

920a ki: kim Z

922a İllerüñ: İller B

Reşk ider sürdügüm şefâlaruma
Hazz ider çekdügüm cefâlaruma

925 Cānuma kaçd ider ki ide belā
Nice geldüm cihāna *vā-eseḫā*

Yandı yağıldı şubḫ olunca tamām
Eyledi qara baḫtına düşnām

DER-MEDḫ-İ MEY-İ NĀB*
Cür‘aveş ‘aşk ile olan pā-māl
Olur elbette bādeye meyyāl

İ_35a_1

Mey-i ra‘nāda bu ne ḫikmetdür
Ḥaste-i ‘aşk olana şerbetdür

Derd-i ‘aşk eylese za‘ifü’l-ḫāl
Bir ‘aşādur elüñde bāde-i āl

930 Āb-ı ḫayvān didükleri yārā
Añlaram kim ola mey-i ra‘nā

Mürde-diller bulur anuñla ḫayāt
Keşf olur qa‘r-ı dildeki zulümāt

Ne ‘acebdür bu kim mey-i ḫ’oş-ḫ’ur
Dāyim eyler velāyetiyle zuhūr

Şir-i ğarrāyı gusfend eyler
Güsfind olanı levend eyler

Z_27b_1

İrgürür bezm-i vaşlına yārüñ
Hem-dem eyler lebine dildāruñ

935 Göñli anuñ ki itmeye ārām
Bi’z-zarüre ider ol ‘āşıka rām

Aña unutturup ḫasāvetini
Añdurup yārinüñ melāḫatini

924b Hazz ider: Şād olur B, İ

925a Cānuma: Cānuña Z

* Başlık Z

932a ḫ’ür: ḫ’ār Z / 932b velāyetiyle zuhūr: velāyeti izḫār Z

935b ol: o B

Bî-ğam eyler hayâli ile müdâm
Dil-i divâneysi ider ârâm

Bulmadı Meh çü derdine çâre
Bunu fikr eyledi ol âvâre

B_27a_1

Meclis esbâbın eyleyüp iğzâr
Aldı yanına bir iki gam-h'âr

940 Ola kim bula derdine dermân
Şabr ide olmaya biraz nâlân

Çünkü şeb râzın âşikâr itdi
Ol dağı 'azm-i sebzâr itdi

Kıldı çarhı sürâhî-i mînâ
Şafağ oldu aña mey-i hamrâ

İ_35b_1

Ne şafağ kim şarâb-ı guşşa-zidây
Gül-i sirâb-kevn ü rûh-efzây

Kağı 'âşık ki kaşresin ide nûş
Ola deryâ-yı 'işreti pür-cûş

945 Nuql olup ol arada cümle nücüm
Kaşr-ı çarha dikildi yer yer mûm

Dağı nice nefâyis-i ra'nâ
Hâzır oldu o demde müstevfâ

Dağı nice nefâyisi h'oş-h'âr
Mâh-ı bî-çâre eyledi iğzâr-ı iğzâr

Muṭrib oldu o meclise Nâhid
Ṭarab-âbâd-ı çarhı itdi sa'id

938b eyledi: eyleyüp Z

942a Kıldı: İtdi Z

943b Gül-i: Gül Z; sirâb-kevn ü: sirâb ü câm-ı: Z

944a: b Z; 954b: a Z

945b çarha dikildi: çarhdan çökeldi Z

946a/b -Z

947a/b -B, -İ

948b Ṭarab-âbâd-ı: Ṭarab-ı bâde Z

- Müşterî vü 'Utârid ü Behrâm
Dağı Keyvân-ı pâsbân-ı be-nâm
- İ_36a_1 950 Hem-nişîn oldular o maḥzûna
Nûş-ı cām-ı şarâb-ı gül-gûna
- Bağlayup şeb-izârını beline
Cām-ı zerrîn aldı Meh eline
- Z_28a_1 Başladı sürmege piyâleleri
Kõndı yer yer şafâ nevâleleri
- Kurşını itdi ol arada şikest
Yiye cân ile tâ anı her mest
- Oldı ol bezm reşk-i meclis-i ḥûr
Yoğ idi zerre deñlü anda kuşûr
- 955 Āftâb eksük idi anda hemân
Şûret-i Mâniden nitekim cân
- Bundan özge olur mı bezm-i şafâ
Pür ola anda bâde-i ḥamrâ
- Mey-i gül-gûna eyledükçe nazâr
Ḥâtır ola saña leb-i dil-ber
- Güş kıldukça Zührenüñ sâzın
Şevk ile *hüy u hâya* âvâzın
- B_27b_1 Unudup âh ü nâleñi nâ-çâr
Yâd ola dilde zevk-i vuşlat-ı yâr
- 960 İçdiler anda nice peymâne
Yâd olındıkça la'l-i cânâna
- 'Ayn-ı 'ibretle bağıdı bâdeye Mâh
Gözine geldi mest olup nâ-gâh

950a maḥzûna: mecnûna Z

953a Kurşını: Fırşatın B / 953b Yiye: Yese İ

955b Şûret-i: Şûreti Z

957b Ḥâtır: Ḥâzır Z

958b hüy u hây: hây u hüy Z; âvâzın: âğâzın İ, Z

960b olındıkça: oldıkça Z

Başladı keşf-i rāza ol ğam-ḥ̣ār
Nice nice niyāz idüp tekrār

Evvelā kıldı sāğarına ḥitāb
Ṭolmış iken derūnı bāde-i nāb

Didi ey cām-ı bāde-i gül-gūn
Bir nazār şanki dīde-i pūr-ḥūn

İ_36b_1 965 Ṭutar elüm görür gözüksün sen
Dil-i pūr-ḥūnüm añlaram seni ben

Aldığınca ele seni cānān
Elle ben ‘aşık için anı hemān

La‘l-i nābına oldığınca qarīn
Eyle aña öpülmegi telḳīn

Ala ağızına çün seni ey mey
Di nice mürdeyi idersün ḥay

Z_28b_1 966 Șanlar ağılar yoluñda ‘aşık-ı zār
Saña lāyık mıdur bu ey dildār

970 İtdi çün bunlara bu resme ḥitāb
Șıldı yārānına bu güne ‘itāb

Didi ey bülbülān-ı gülşen-i rāz
Eylerem cümleñüze şimdi niyāz

Ḥamdü li’llāh ki Mihr-i ‘ālī-şān
Eylemişdür size nice iḥşān

Āstānında kemterīn ḳulısız
Ol sebebden bunuñ gibi ulusız

N’ola ‘arz itseñüz o şulṭāna
Cümle derd-i derünüm ol cāna

963a Evvelā: Āh ile Z / 963b derūnı: derūn Z

964b şanki: şal ki Z

965b seni ben: sensen Z

965b Elle: Alma Z

968b idersün: idersin B, İ

971a rāz: zār İ

973a ḳulısız: ḳulıyuz Z / 982b ulusız: uluyuz Z

- 975 Diseñüz bir ğarīb ü aşıfte
Nāvek-i miḥnet ile dil-sufte
- Dem-be-dem nāle vü fiġān eyler
Yoluña cānını revān eyler
- Kendü ḥālinde bir za‘ifü’l-ḥāl
Ne revā anı hecr ide pā-māl
- B_28a_1 Eşk-i ḥūnını dehrî itdi ğarīḳ
Āteş-i firḳat ile oldı ḥarīḳ
- Merḥamet ḳıl o zāra itme helāk
Ḳul olup dergehüñde olsun ḥāk
- İ_37a_1 980 Çünki ğuş eyledi bular bu sözi
İncinüp her biri çevirdi yüzi
- Didiler Māha nice sözdür bu
Cānumuz oldı ğuşşadan memlū
- Hiç müyesser midür ki bülbül-i zār
Ġül-i ğülzārı ide hem-dem-i ḥār
- Olduġı yoḳ ki tūḫ-i ğüyā
Ḳandini zāġa eyleye a ‘ḫā
- Biz aña cümle ḥāk-i rāh olavuz
Ḥızmetin idevüz sipāh olavuz
- 985 Ḥurrem iken vişāliyle müdām
Anı ḥāşā ki idevüz bed-nām
- Z_29a_1 Bā-ḥuşuş ol şeh-i felek-rif‘at
Bilse ‘aşḳıyla buldıġıñ şöhret
- Seni fi’l-ḥāl eyler idi helāk
Mesken olurdı cān-ı pāküñe ḥāk
- Didi Meh tuysa kāşki ḥālüm

974b derd-i: derdi Z

978a dehrî: dehr İ / 978b Āteş-i: Āteşi Z

984b Ḥızmetin: Ḥıdmetin Z

985a/b Z’de bir beyit önce; 985a: 985b Z; 985b: 985a Z; idevüz: ideyüz Z

987b Mesken olurdı cān-ı pāküñe: Meskenüñ olur idi menzil-i Z

Nidügin bilse cümle aḥvālüm

Ya beni öldüreydi ol ḥūnı
Ya irerdi vişale maḥzūnı

990 Bu kelāmı çün anlar eyledi gūş
Oldı baḥr-ı ğazabları pür-cūş

Her biri ‘azm-i kūy-ı şāh itdi
Māh-ı bī-çāre yine āh itdi

Didi azdur baña bu resme cefā
Cāna daḥı ziyāde olsa sezā

Āftabuñ görüp melāḥatini
Ḥüb-rūlar içinde şöhretini

Kim ola olmaya fütāde aña
Çekmeye ‘aşkı ile cevr ü cefā

İ_37b_1 995 Ƙul olup bā-ḥuşuş ol şāha
Yüz süre dāyimā o dergāha

Ola mı sevmeye o mecnūnı
Bilmeye cāndan özge ol ḥūnı

B_28b_1 Ben bu deñlü ba‘id iken nā-gāh
Bir nigāh ile oldum ‘āşık-ı şāh

Rūz u şeb hem-demi iken anlar
Niçün itmeyeler o şāha nazār

Kendü kendüme eyledüm ḥayfā
Ƙıldum anlara rāzumı ifşā

1000 Böyle diyüp tedārik itdi hemān
Zührenüñ ayağına düşdi revān

Başladı i‘tizāra ol miskīn

989b Ya irerdi: Ya ireydi Z: yaraydı İ

990a çün: çü Z / 990b baḥr-ı: baḥrı Z

991a şāh: yār Z

996a mecnūnı: maḥbūbı Z

999b Ƙıldum: İtdüm Z

Ağladı hālini ne ise hemīn

İltifāt itmedi aña Zühre
Bulmadı i‘tizārdan behre

Z_29b_1

Ardına düşdi yine sāye-mişāl
Yüz sürüp pāyine za‘ifü’l-hāl

Bağmadı yine muṭrib-i dem-sāz
Ne kadar itdi ise āh ü niyāz

1005 Māh-ı āşüfte-dil ḳalup nālān
Başladı itmege bu gūne figān

ĠAZEL*

Ḳoydum ocağuma şu bāde ile
Varlığum virdi cümle bāde ile

Yār şandum dırīğ açıldum
Oturup bir iki fütāde ile

Ḥālūme vāḳıf oldı düşmenler
Şabr ise vardı ol irāde ile

İ_38a_1

Ol ḳaşı yaya irmege irdüm
Cānı öğretmedin kepāde ile

1010 Ḥālūme ḳāni‘ olmadum yeridür
Zār olursam daḣı ziyāde ile

MEV‘İZE*

Āh-ı ‘āşıḳdan ey dil eyle ḣazer
Görme misin ki saḳf-ı çarḣı deler

Derd ile ‘āşıḳ eylese bir āh
Çarḣ ber-bād olur niteki giyāh

Āh-ı ‘āşıḳ pür itse āfāḳı

1003b sürüp: urup B, İ

* Başlık B, Z

1006b cümle: āh ü Z

1007a dırīğ: dırīğā B

1009a Ol: O Z; irdüm: o dem Z

* Başlık Z

1012b Çarḣ berbād olur: çarḣı berbād ide Z

Ṭağıla nüh sipihrüñ evrākı

B_29a_1

Şaķın ağlatma ‘aşıķı ey yār
Kime ĥayr itdi eşk-i gevher-bār

1015 Söyünür ol şu ile nār-ı vücūd
Pür olur dūdı ile çarĥ-ı kebūd

Ne zehirdür ki eşk-i ‘aşıķ-ı zār
Yedi řās içre eylemeye řarār

Çünkü Meh vaşla bulmadı dermān
Yüz urup cānib-i Ĥudāya hemān

Z_30a_1

MŪNĀCĀT
Didi ey derd-i cāna dermān-sāz
Ṭapuña eylerem bu resme niyāz

Nice virdüñse derdini yā Rab
Eylerem çāresini daĥı şaleb

1020 Derd-i ‘aşķ ile cān ki oldı saķīm
Senden özge bulunmaz aña ĥakīm

Çıķdı elden dırıĥ dāmen-i yār
Dest-gİR ol meded kıl ey Cabbār

İ_38b_1

Bir yaña ārzū-yı bezm-i vişāl
Eyledi cānumı za‘ifü’l-ĥāl

Bir yaña rüzgār-ı cevri-āyİN
Bir yañadan cefā-yı baĥt-ı ĥaşİN

İrgürür ĥātır-ı ĥazİne ĥubār
Zār ider ben za‘ifi leyl ü nehār

1025 Bir yaña şaşları ĥayāli ile

1016a zār: yār B

·Başlık Z

1018a derd-i cāna: derd-i cāna aşka Z

1019b Eylerem: İderem Z

1020a:1020b Z, 1020b: 1020a Z, cān ki: cānüm Z

1023b baĥt-ı ĥaşİN: baĥt-nişİN Z

1024a ĥātır-ı: ĥātırı Z / 1024b za‘ifi: za‘if Z

Bir yaña lebleri zülâli ile

Çâmetüm iki bükdi bâr-ı belâ
Teşne-leb kaldı bu dil-i güyâ

Dilerem ey semî‘ olan Mevlâ
Eyle cümle niyâzumı işğa

Baňa yârüñ vişâlin eyle naşib
Künc-i firkatde koma böyle ğarib

Bâĝ-ı vaşlına bâĝbân olayın
Rûz u şeb aña pâsbân olayın

1030 Giceler hizmetinde pervâne
Döneyin başum üzre merdâne

Gündüz olsa yanınca sâye-mişâl
Hâk-i râh olayın za‘ifü’l-hâl

Beni kim itdi ise aña nifâk
Eyle menzilgehini nâr-ı firâk

B_29b_1

Beni cândan kim itdise mehcür
Tatlu cânından eyle sen anı dür

Baňa kim itdi ise buĝz ü ħased
Pây-mâl eyle râh-ı gamda ebed

Z_30b_1

1035 Dâyimâ kııl anı perişân-hâl
Çâkül-i yâr gibi eyle ħayâl

‘Arşa irişdi çün bu şıyt u şadâ
Şahn-ı eflâk töldi vâveylâ

İ_39a_1

Nâleler kııldı cümle Kerrübî
Dilediler ne ise maḫlûbı

Ḫaḫ te‘âlâ du‘âsın itdi revâ
Vuşlat-ı Mihri kııldı aña ‘aḫâ

1026a bâr-ı belâ: bâr ü belâ İ: bâr-ı cefâ Z / 1026b leb: dil İ

1030a hizmetinde: ħıdmetinde Z

1037b Dilediler: İsteyeler Z

1038b kııldı aña: aña kııldı Z

PEND*

Hayr şan kim hayır gele başuña
Ağu kıtmaya ta felek aşuña

1040 Cānuña her ne şansañ ey miskīn
Anı kıllere dağı telķīn

Düşmen için kıyu kızarsan eger
Kendü büyükçe kız dimiş atalar

Çakma birbirine iki yāri
Alma āhen gibi dile nāri

Düzağ-ı buğla atma cān ü tenüñ
Yağma nār-ı cefā ile kefenüñ

Ķādir iseñ ‘adūña ihsān it
Luğ idüp eylük ile ħandān it

1045 Dil-i İblīs gibi olma ħasūd
Bulamazsın bu bed fikirden sūd

‘Āşıkı itme dil-berine nifāk
Hem-dem olur senüñle nār-ı firāk

Ħazer it ‘āşıkuñ du‘āsından
Derd ile itdügi nidāsından

Zerre kim Māhı Mihre itdi nifāk
Düşürüp ara yire buğz ü şikāk

ŞIFAT-I ŞİTĀ*

Emr-i Ħağğ ile vardı şāh-ı şitā
Ķurdu çetr-i sefidini ra‘nā

İ_39b_1 1050 Ķara pūs oldı çarğ-ı ‘ibret-bīn
Z_31a1 Cünd-i Behmen pür oldı rüy-ı zemīn

B_30a_1 Ħayli ezhāri kıldılar tārāc
Şāh-ı gül kıaldı bir pūla muğtāc

* Başlık Z

1046a ‘Āşıkı: ‘Āşık İ

1048b yire: yirde B; şikāk: firāk Z

* Başlık Z

1050a ‘ibret-bīn: ħayret-bīn Z / 1050b Cünd-i: Şāh-ı Z

Güm idüp bülbülünü eşcāruñ
Revnaķı uçdı şahñ-ı gülzāruñ

Var iken gülsitānda berg-i hazān
Olıcak berf ile zemīn ü zamān

Kaşr-ı Şeddāda döndi şahñ-ı çemen
Ola her hıştı sīm ile zerden

1055 Yitirüp Yūsuf-ı bahārını bāğ
İtdi Ya'ķūb gibi çeşmini ağ

Göriccek bunları şeh-i hāver
'Ālem-i gayba kaçdı itdi güzer

Māh-ı şeydā dahı görüp anı
Havfdan ğaybet eyledi anı

Qalmadı ol arada hayli nücūm
Eylediler diyār-ı ğayba hücūm

Bu yaña qaldı Zerre-i miskīn
Güm idüp āftābını ğamġin

1060 İrişüp tīr-i āh-ı 'āşık-ı zār
Cānına geçdi eyledi ğam-h'ār

Qaldı firķat şebinde nāle-künān
Hem-demi oldu ğuşşa-i hicrān

Dāğ-ı hasret dilinde niteki kūh
Pāy-māl eyledi anı bu gürūh

Didi Mehden irişdi baña bu hāl
Aña itdümdi nice fitne vü āl

Çok cefā itdüm idi nā-ma'ķūl
Hācetin eyleyüp Hudā maķbūl

1053a gülsitānda: būstānda Z / 1053b berf: bezm Z

1054a/b -Z

1055a Yūsuf-ı: Yūsufi Z

1058a: b Z; 1058b:a Z

1060a tīr-i: tīre B; āh-ı: āhı Z

1063b itdümdi nice: itdürür midi Z

- İ_40a_1 1065 Beni bu derd ile dārīr itdi
Hem-demüm nāle vü nefīr itdi
- Cānib-i Hāqdan irdi baña belā
Ne ‘aceb derde uğradum hayfā
- Z_31b_1 MEV‘İZE*
Söyle ey ‘andelīb-i bāğ-ı vişāl
Cānı kııl şadı ile māl-ā-māl
- Oluben tūfī gibi şekker-ḥā
Demidür ol dehān açup gūyā
- B_30b_1 Cān bağışlar marīz-i ‘aşka sözüñ
Añdurur mu‘cīz-i Mesīhi özüñ
- 1070 Ne şafā-baḥş olur ‘aceb bu kelām
Hāşıl olur anuñla aşı-ı merām
- Hecr elinden yeter şikāyet kııl
Vuşlatı daḥı añ hikāyet kııl
- Nice bülbül gibi bu āh ü fiğān
Gül-i gülzāra vāşıl ol bir ān
- Añma ol ḥāli kim degül bākī
Ġuşşa çekmez ḥumār için sākī
- Derd oқın olur idi kim bu belā
İrmeyeydi nihāyete kaṭ‘ā
- 1075 Hāşe li’llāh ki ‘āşık-ı şadıķ
Olmaya bezm-i vuşlata lāyık
- Cāme-i şabrı olsa şad pāre
İrer elbetde vuşlat-ı yāre
- Gelüñ insāf idüñ ki bir şeydā
Hecr-i yār ile çekmeyince cefā

* Başlık Z

1068b açup: için Z

1071b Vuşlatı: Vaşlını Z

1072b ol: olur B, İ

1074a bu belā: bula Z

1076b vuşlat-ı: vuşlatı Z

İ_40b_1

Nice lâyıķ olur vişāline
Yā sezā ola mı hayāline

Olmayan hecr odında zer gibi ķāl
Ummasun hāşıl ide naķd-i vişāl

1080 Rāh-ı ‘aşķ iķre olmayınca ğubār
Cāygāh ola mı aña ğülzār

Nice yıllar cefā çeken bī-dil
Vaşl-ı cānānı eylese hāşıl

Ol belā gelmez aña bir sā‘at
Setr ider anı dāmen-i vuşlat

Özge ‘ālem degül midür ki gedā
Süre cānānı ile zevķ ü şafā

Serv-ķaddiyle ola hem-sāye
Yüz süre cū gibi o hoş-pāye

Z_32a_1

1085 Meyve-çini ola o büstānuñ
Dire ezhārımı ķamu anuñ

Hāline vāķıf olmaya a‘dā
Yāri ile şafā süre tenhā

Ğāyıb erler gibi ide ğaybet
Ola cānānı ile hem-şoğbet

B_31a_1

Çünki Meh itmiş idi Hāķķa du‘ā
Cümle hācātı olmuş idi revā

Sebeb-i zāhiri düşüp şeh-i berd
Keş didi şāha şan piyāde-i nerd

1079b vişāl: hayāl Z

1080a iķre: iķinde İ / 1080b aña: gül-i Z

1081b eylese: eyleye Z

1082a/b -Z

1086b Yāri ile: Yār ile İ; süre: sürüle İ

1087b cānānı: cānāne B

1088b hācātı: hācāt Z

1089a/b -Z

1090 Kıldı Hāk vaşl-ı Mihri Māha naşīb
Eyleyüp ol ğarībe anı ḥabīb

Mihri meşşāta-i neşāṭ-āyīn
Emr-i Hāk ile eyledi tezyīn

Başı üstine virdi zerrīn-tāc
Hüsn ile Mışra bāc ü Rūma ḥarāc

İ_41a_1

Çün tamām oldı zīb u tezyīni
Māh-ı bī-çāre buldı teskīni

Cem‘ olup āftāb ile fi’l-hāl
Ayağına yüz urdı zerre-mişāl

1095 Biri biriyle oldı hem-āgūş
Zevk ile nice dem ḳalup medhūş

Didi Meh ḥamdü li’llāh ey dil-ber
Rūzgār içre ḳalmayup muğber

Hem-dem oldum bu dem vişālūñ ile
Çoḳ şafā kesb idüp cemālūñ ile

Ḳalsa idi kıyāmete ḥasret
Meskenüm olsa gūşe-i firḳat

Rūz-ı maḥşerde oluben mecnūn
Gezer idüm gögüs döğüp maḥzūn

1100 Ḳoḳmasam zūlf-i ‘anber-būyuñ
Öpmesem gonceñ ile gül rūyuñ

Ḳān yudup nāfe gibi leyl ü nehār
Zār olurdu hemişe bülbülvār

Minnet Allāha şādmān oldum
Naḳd-i vaşluñla rāyegān buldum

1093a zīb: zeyn Z

1094b zerre: sāye Z

1095a: İtdiler birbirilerin āgūş Z

1096a Meh: kim Z

1098a: b Z; 1098b: a Z; 1098a Ḳalsa: Ḳala Z

1099b döğüp: gerüp B, İ

1101a nāfe: nāme İ/ 1101b bülbülvār: bülbül-i zār Z

- Z_32b_1 Mezra‘-ı sīnem üzre toḥm-ı belā
Meyve-i vaşluñ eyledi a‘tā
- Hele aldum denī felekden kām
Ölür isem ne ğam bu ben bed-nām
- 1105 Çünki şundi lebüñ dile mey-i nāb
N’ola olursa cür‘a gibi ḥarāb
- Didi Mihr aña ey ḥuceste-ḥıṣāl
Ḳāmetüñi kim itdi böyle ḥayāl
- B_31b_1 Didi ebrūlaruñ ḥayāli baña
Çekdürüpdür meger ki bār-ı belā
- İ_41b_1 Didi ḥāşā ki āftāb-ı cihān
Çekdüre ‘āşıkına bār-ı girān
- Şanma kim saña şefkat itmez idüm
Cān ü dilden maḥabbet itmez idüm
- 1110 Sen benüm yār-ı dil-sitānumsın
‘Āşık-ı zār ü nā-tüvānumsın
- Saña cāndan ziyādedür meylüm
Ḥün-ı eşküñle tōlıdur zeylüm
- Bülbül-i zārı sevmese gül-i bāğ
Hecr odıyla urur mıdı aña dāğ
- ‘Āşıkı sevmeyince cānānı
Göre mi lāyık aña hicrānı
- Ne ki gönderse ‘āşıkā dildār
Ger cefādur gerek firāk ey yār
- Cān gibi şaklamak gerek anı
Ta ki cān içre bula cānānı

1102b vaşluñla: vaşluñı İ, Z

1105b cür‘a: hier Z ; ḥarāb: türāb Z

1106b ḥayāl: hilāl Z

1107b bār-ı: bār ü İ

1110b ü: - Z

Didi Meh aña ey gözüm nürü
Şādmān eyledüñ bu mehcürü

Mihrüñi cān bilür ten-i şad-çāk
Ger cüdā düşse andan ola helāk

Çāmetüñ bir elif gibi yāra
Eyledüm cānum içre nā-peydā

Rā kaşuñ şeklini debīr-i ezel
Şafha-i rūhum üzre kılmış hal

Z_33a_1 1120 Cānümüñ cānı sensin ey āfet
Bilürem cāna cevrüñi minnet

Şöyle zevk itdi ol iki ‘āķil
Ġam-ı hicrān güm oldı ve’l-ħāşıl

Ol nihāl-i dirāht-ı bāġ-ı cinān
‘Āşıķa kıldı meyveler iħsān

İ_42a_1 1125 Çoķdı Meh güllerin o büstānuñ
Dirdi şeftālusın ķamu anuñ

Ne şafādur ki oldı ol gūyā
Tūṭı gibi müdām şekker-ħā

1125 Güline vāşıl oldı bülbül-i zār
Kaldı ħ’ār ol belā ile ġam-ħ’ar

B_32a_1 MŪNĀCĀT*
Yā ķadīmü’l-‘aṭāi ve’l-iħsān
Vāhibü’l-‘aql dāyimü’l-ġufrān

İbtidā yoķ vüçüd-ı zātuñda
İntihā ola mı şıfātuñda

Bī-beķādur cemī’-i kevn ü mekān
Dāldur külle men ‘aleyhā fān

Nazar it āsmān-ı gerdāna

1116b: Ruşen itdüñ bu ķalb-i deycürü Z

1125b ol: o İ, ü B

* Başlık Z

1129a gerdāna: gerdūna Z / 1129b Şon ucı irer ol da: İrer āķir soñııcı Z

Şon ucu irer ol da pâyāna

1130 Şanmasunlar bu devri dāyimdür
Dāyimā zāt-ı haqla kıyimdür

Bir dıraht oldı fi'l-meşel insān
Anı ifnā ider nesim-i hazān

Çünki her şey irer nihāyetine
Kelimātum irişdi gāyetine

ḤATİMETÜ'L-KİTĀB*
Gülsitān-ı cihān gibi bu kitāb
Āhir oldı bahārı itdi şitāb

Kelimātum güherleri yā Rab
Çıkmaya degme kānda olsa taleb

Z_33b_1 1135 Sen bilürsün ki vāridātumdur
Her ne kim var taşarrufātumdur

Bikrdür cümleten ma'ānisi
Baña maḥşüşdur mebānisi

İ_42b_1 İrmedi dāmenine ol bikrūñ
Ehl-i nazm içre desti bir fikrūñ

İtmesünler kitābı gayre kıyāş
Ki ola anuñ evvelinde esās

Yalñuz nazm ile ola ḥāşıl
Kışsa-perdāz ola olup nākıl

1140 Benüm ancağ bu şūrete Mānī
Ṭab'dur cümle beytine bānī

Kendü efkār-ı dil-firibümdür
Vāridāt-ı dil-i ġaribümdür

1130a devri: devr Z

1131b Anı: K'amı B, İ; ifnā: āfet B

* Başlık Z

1136a: 1136b Z, 1136b:1136 a Z

1140b Ṭab'dur: Ṭabi'idür Z

1141a firibümdür: ġaribümdür Z; Kendü: kendi İ / 1141b dil-i: dili Z

Beytüm içre getürmedüm kaç'a
Ma'nî-i ğayrı eyleyüp inşâ

Kendü bāğumda var iken meyve
Ġayr bāğına girmezem baña ne

B_32b_1

Baħr-ı tab'umda bî-nihāye dürer
İllerüñ bîlesi baña ne yarar

1145 Bedel olmaz benüm bu inşâma
Ġayrı günler irer mi bayrama

Ġayrlar hecr ile bulur pâyân
Güm olur ol ğam ile vuşlat-ı cân

Bunda yokdır anuñ gibi hâlet
Can bağışlar soñundağı vuşlat

'Ālem-i nazma āftāb budur
Mişli yokdur begüm cevāb budur

Ġayr vaşfindan eyle kaç'-ı nazār
Saña ey dil hemān bu kışşa yeter

1150 Bir şeh adına dindi kim bu kitāb
Ser-i Fağfūr aña sifāl-ı kilāb

'İlmi yanında kaçredür deryā
Dür gibi olmuş anda nā-peydā

İ_43a_1
Z_34a_1

Görse anuñ şecā'atin Rüstem
Ĥavf ile ura cāna tîğ-i sitem

Ĥāşılı luţfunuñ nihāyeti yok
'Adli bî-intihā mürüvveti çok

Dilerem yā mükemmimü'l-noķşān

1143a Kendü: Kendi B / 1143b: Ġayr bāğından almazam meyve Z; 1143b Ġayr: Ġayrı B

1147b soñundağı: soñundağı B

1148b yokdur: yok İ

1149a Ġayr: Ġayrı Z

1151b nā-peydā: ol peydā Z

1152b tîğ-i sitem: tîğ u sitem Z: tîğ Rüstem İ

1153a luţfunuñ: vaşfinuñ Z

Yarlığa bende var ise ‘isyān

1155 Kizb yokdır sözümde hep haqdur
Her kim inkār iderse aḥmāqdur

Evvelā aña kim didüm maḥbūb
Zāt-ı pākūñ dūrür budur maṭlūb

‘Āşık-ı nā-murāduñam bī-şekk
‘İzzetün ḥaqqıçün sözüm gerçek

Māh-ı bī-çāre didigüm dıldür
Ki anuñ işi böyle müşkildür

Dāyimü’ d-dehr ğam-gūsār oldur
Bī-namāz ü niyāz ḥ̄ār oldur

1160 Anı kim tutdı idi dest-i ‘ases
Nefs-i şırrırdür hemān sözi kes

Aña kim didüm āftāb-ı cihān
‘Amel-i şālih idi ey gufrān

Ki gönül anuñ ile yār olmaz
Ḥaḳ bu anuñ gibi nigār olmaz

B_33a_1

Ma’nide Zerre didügüm nākes
Dil-i zārümdeki hevā vü heves

Geh fesād itmege ider telkīn
Ḥased ü reşk ü buğz anuñla hemīn

1165 Kaḅı cāhil ki yok dilinde fürüg
Añlamayup şana bu ḥālī dūrüg

Gönder anuñ eline rüz-ı hisāb
Buña beñzer ḳara yazılı kitāb

İ_43b_1

Kaḅı kātib ki bilmeye imlā

1157a ‘Āşık-ı: ‘Āşıkı Z

1160a tutdı idi: tutdı ise B: tatar idi Z

1161b ‘Amel-i: ‘Ameli Z

1162b nigār: şikār Z

1164a Geh: Gāh Z

İde bu nazm-ı dil-güşāda ḥaṭā

Zā yirine yazarsa hey'et-i zāl
Lāmını eyle cānına çengāl

Vāv-ı vaşlı ki bilmeye taḥkīk
Eyle cānından anı sen tefrīk

1170 Ḥāşılı isterem ki bu inşā
Ehl-i 'irfān olana ola sezā

Almasun anı deste cāhiller
Virmesünler bu hoş kitāba zarar

Şükr ü minnet irişdi āḥirine
Dilerem raḥmet ide şā'irine

Oldı tārīḫi güşıma ilhām
'Āliyā Mihr ile Meh oldı tamām
969

1168a zāl: dāl İ
1172b ide: eyle B, İ
Tarih 969: 968 Z

